

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

A

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMICKÁ V PRAZE

FAKULTA MANAGEMENTU V JINDŘICHOVĚ HRADCI

Bakalářská práce

2007

Josef Černý

Obsah :

Úvod	2
1. Okruh problémů recidivy	3
1.1 Vybrané druhy trestné činnosti mládeže	4
2. Problém kriminality mládeže	9
2.1 Příčiny a podmínky recidivního chování	9
2.2 Vliv rodiny na výchovu	15
2.3 Národnostní a etnické skupiny	19
2.4 Některé formy delikventního chování mládeže	22
2.5 Osobnost pachatele	24
2.6 Recidiva viktimizace	27
3. Předcházení recidivnímu jednání	29
3.1 Preventivní opatření	30
3.2 Represivní opatření	33
3.3 Otázka snížení hranice trestní odpovědnosti	34
4. Tři aspekty recidivy kriminality	35
5. Možné způsoby řešení	36
5.1 Omezování příležitostí	37
5.2 Příklad z praxe	38
5.3 Obrana obchodníků	39
5.4 Návrh alternativního trestu	40
6. Průzkum ve školním prostředí	41
Závěr	44
Použitá literatura	46
Přílohy	

Úvod

Jako téma své bakalářské práce jsem zvolil „Recidiva z kriminologického hlediska“. Jednak mne tento problém připadal dosti zajímavý, ale hlavně je stále aktuální, zejména s ohledem na protispolečenský charakter recidivního delikventního jednání a činnost pachatelů trestných činů /recidivistů/. V této souvislosti můžeme hovořit o jednom z nejzávažnějších sociálně patologických jevů, který se nejen naše společnost snaží odstranit nebo alespoň omezit. Následné zaměření na kriminalitu mládeže je podmíněno především primární závažností tohoto jednání, často spojenou s tendencí k recidivě s dlouhodobým trváním. Proto zde musíme hledat příčiny tohoto stavu a zejména se snažit nalézt možná východiska jejich neutralizace či úplné eliminace. Největší vliv na vznik recidivního delikventního chování mládeže vidím v sociální oblasti, zejména při výchově a socializaci mladého člověka. Dále se snažím nalézt možné způsoby řešení předmětného problému. V souvislosti s problémem vzniku delikventního chování mládeže jsem na závěr provedl průzkum ve školním prostředí formou dotazníkové metody u studentů jedné střední školy.

Pokud hovoříme o recidivě v obecné rovině, jedná se o návrat nebo opakování určitého jednání, děje nebo jevu. S recidivou se setkala v průběhu svého života většina lidí. Pohled na daný problém nemůžeme zúžit pouze na vědní obory práva /nejčastěji v souvislosti s pácháním trestné činnosti/ nebo lékařství /návrat nebo propuknutí nějaké choroby/, což nám předkládá většina publikací, ale je třeba se ohlédnout i do běžného, každodenního života a náhle zjistíme, že pro nás tento pojem není zdaleka tak neznámý, jak jsme si původně mysleli. Vždyť sám význam slova recidiva je opakování nebo návrat určitého jednání a právě zde se můžeme zmínit o tak elementárních činnostech, jako je například každodenní ranní hygiena, naprosto stejná pracovní činnost, pravidelné rituály osob závislých na návykových látkách, opakování negativního chování dítěte, či opětovné uzavření nového manželství po rozpadu předchozího.

Je zřejmé, že příkladů bychom našli bezpočet, avšak pro tuto práci bude stěžejním bodem recidiva v oblasti vědního oboru práva, směřující především ke kriminalitě mládeže. Proto je tato práce zaměřena na okruh problémů, týkajících se recidivy kriminality v souvislosti s delikventním chováním a páčáním trestné činnosti. Zabývá se pojmem, významem a dalšími aspekty recidivy kriminality, příčinami a podmínkami kriminality (kriminogenní faktory v různých oblastech) a osobností pachatele, se zaměřením na kriminalitu mládeže.

Při zpracování této práce jsem využil zejména materiály získané na Policejní akademii České republiky, dále pak dostupnou literaturu psychologickou, pedagogickou, právní, kriminologickou a penologickou, odborné články a recenze ze sdělovacích prostředků, internetových portálů veřejné správy, vyžádaných statistických údajů od příslušných orgánů státní správy a osobních konzultací s pracovníky Vězeňské služby České republiky, Městského státního zastupitelství v Praze a pedagogickými pracovníky SOŠ a SOU Neratovice.

1. Okruh problémů recidivy

Hovoříme-li o recidivě z kriminologického hlediska, musíme se nutně zabývat okruhem problémů, který s touto problematikou úzce souvisí. Zjistit je důležité zjistit důvody, které jedince k tomuto jednání vedou a možnosti, které se mu v tomto směru nabízejí, ale protikladem k tomu musíme zároveň hledat způsoby, jak těmto negativním jevům předcházet. Zde si můžeme vzít na pomoc obor kriminologie, který se touto problematikou zabývá a vymezuje nám okruhy problémů, které mají k recidivě bezprostřední vztah. Jelikož má kriminologie multidisciplinární charakter, soustřeďuje a předkládá nám poznatky z ostatních oborů, které jsou v přímé souvislosti s daným problémem a bez kterých by bylo prakticky nemožné jednotlivé oblasti specifikovat a analyzovat, musí nutně vycházet z výzkumů a poznatků takových vědních oborů, jako je například sociologie, psychologie, psychiatrie, antropologie, forenzní a právní vědy aj. K jednotlivým problémům, kterými se kriminologie zabývá, následně řadíme

kriminalitu (vymezení příčin a podmínek vzniku), osobnost pachatele, osobnost oběti a kontrolu kriminality. Velkým problémem recidivy, zejména v oblasti kriminality je její společenská nebezpečnost, neboť hrubě porušuje základní zákonná práva občanů, která jsou jim dána „Listinou základních práv a svobod“ a způsobuje velmi značné materiální škody, ať již na předmětu útoku, tak i odčerpáváním finančních prostředků ze státního rozpočtu, potřebných k trestnímu řízení vedenému proti pachateli, jeho pobytu v nápravném zařízení a následně vynaložených na snahu o jeho resocializaci.

V souvislosti s pácháním trestné činnosti vystupuje problém recidivy do popředí zejména tím, že je velmi nesnadné nalézt způsoby, jak tomuto společensky nebezpečnému jednání předcházet, s ohledem na předchozí většinou neúspěšné resocializační působení, ať již v penitenciární, či postpenitenciární péči. Recidiva je příznačná pro širokou škálu sociálně patologických jevů. V oblasti kriminality mládeže se nejčastěji hovoří o páchání majetkových a násilných trestných činů, kde je jejich četnost nejvíce zřejmá. Proto se dále soustředím na trestné činy krádež podle § 247 zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon (dále TZ) a loupež podle § 234 TZ.

1.1. Vybrané druhy trestné činnosti mládeže

Z mnoha druhů trestné činnosti, na kterých se podílí mládež, jsem vybral pro ilustraci krádež a loupež, jelikož se u nich projevuje největší podíl recidivního jednání.

Vycházíme-li z paragrafového znění trestního zákona¹, pak se **krádeží** rozumí takové jednání, když si někdo присvojí cizí věc tím, že se jí zmocní. Při hodnocení tohoto skutku je dále podstatná výše způsobené škody, způsob provedení a recidivní charakter tohoto jednání. S krádežemi se u mládeže setkáváme již od jejich předškolního věku. Zde se však dá většinou hovořit o nezralosti dítěte

¹ zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších změn a doplnění.

a neschopnosti posoudit škodlivost tohoto jednání. Zde je potřeba hledat z velké části vinu u rodičů, kteří dítěti dostatečně a důrazně nevysvětlili, že se takto chovat nesmí. V této fázi se může jednat o bezděčné odcizení hraček, či předmětů, které se dítěti prostě líbí a jejich přivlastněním okamžitě uspokojí svoji touhu po nich. Další možností je zcela neúmyslné a bezděčné donesení cizí věci domů, zejména oděvů, avšak zde se jedná především o omyl, jelikož pro dítě v tomto věku nejsou takové věci vůbec podstatné. Řešení těchto situací je vždy na rodičích dítěte, kteří by měli dotyčné věci vrátit majiteli se zdůvodněním proč se tak stalo a omluvit se za toto nedorozumění. Takovéto situace většinou každý rodič pochopí.

V podstatě ze stejných důvodů může docházet k odcizování věcí, typu sladkostí nebo hraček, v různých obchodech, kam tyto děti chodí zpravidla v doprovodu rodičů, kteří by měli na své dítě dávat pozor, aby se tohoto jednání nedopouštělo. Úpně odlišná situace však nastává ve chvíli, kdy samotní rodiče nebo jiné starší děti nabádají dítě k této činnosti. Zde pak může dojít k určité deformaci psychiky dítěte a tuto činnost začne pokládat za normální. Hlavním výchovným a socializačním činitelem v tomto věku dítěte jsou jeho rodiče, kteří by u něho měli pokládat a rozvíjet základy mravního a právního vědomí.

Jiná situace již nastává u dětí, které navštěvují různé druhy škol. Zde již nemůžeme hovořit o bezděčném a neúmyslném jednání, vzhledem k výchovnému procesu, kterým doposud prošli. Tyto děti by již měly mít základy morálního a mravního vědomí a podle ročníku, který navštěvují, již také určité základy právního vědomí.

V souvislosti s krádežemi, zejména ve školách, se zde již projevuje touha vlastnit něco, co není moje a patří druhému. Může se jednat o různé části oděvů, boty, školní pomůcky, hodinky, šperky, peníze a v poslední době hlavně mobilní telefony nebo CD a DVD nosiče. Při těchto krádežích se však také ještě neprojevuje nějaká plánovitost jejich jednání. Jedná se většinou o okamžitou touhu po určité věci a v příhodné chvíli se pak této věci zmocní. Následně však

tuto činnost zatajuje, někdy se snaží také zamaskovat svoje jednání, ve většině případů však naivním způsobem. Nelze však říci, že by se tohoto jednání dopouštěly pouze děti, kterým rodiče nemohou koupit věc po které touží. Jsou případy, kdy dítě z dobře situované rodiny odcizí například svetr, který je svým způsobem zvláštní a jedinečný, protože byl například zakoupen někde v cizině a ačkoliv by rodiče tomuto dítěti uvedený svetr okamžitě koupili (kdyby byl k dostání), dítě tento svetr prostě odcizí (jedná se zejména o dívky). Při těchto krádežích je opět zásadní reakce rodičů na tu skutečnost, že jejich dítě přinese domů věc, která není jeho a o které prokazatelně ví, že mu jí nekoupili. Rodiče by se proto měli zajímat o původ této věci a na základě zjištění přijmout patřičná opatření. Nemůžeme však být naivní a myslet si, že nám dítě sdělí, že nějakou věc odcizilo. Většinou nám řekne, že věc našlo nebo ji od někoho dostalo. Pokud by k této situaci došlo zcela výjimečně, mohli bychom tomu i uvěřit. Dochází-li však k recidivě tohoto jednání, měli by již rodiče začít uvažovat o jiných alternativách. Jsme-li však my sami rodiči dětí, a k podobné situaci dojde, většinou se snažíme vysvětlení dítěti uvěřit a sami sebe ubezpečujeme v tom, že naše dítě by něco takového nikdy neudělalo, jelikož je „dobře vycované“. Jsou však rodiče, kteří za odcizení nějakého předmětu dítě ještě pochvální.

Ve školním prostředí se v těchto případech projevuje vzájemná závist, nepřejícnost a hlavně určitá anonymita, s ohledem na množství dětí, které tu kterou školu navštěvují. Šetření těchto činů není následně jednoduchou záležitostí a spoléhat lze spíše na to, že dítě při činu někdo viděl nebo se s tím pochlubí jinému, či případná obava dítěte před represivním opatřením. Ve školním prostředí má tato forma trestné činnosti spíše individuální charakter.

Samozřejmě že nemůžeme trestnou činnost mládeže ve formě krádeží zúžit pouze do prostoru školy, ale široké spektrum možností se nabízí hlavně v mimoškolním prostředí. Zde již také můžeme hovořit o krádežích prostých a krádežích vloupáním (viz tabulky v příloze č. 5) a trestná činnost již také nabývá skupinového charakteru. Mládež se proto dopouští krádeží na místech veřejnosti

přístupných (krádeže prosté) ale také v soukromých, či státních objektech (krádeže vloupáním).

Na místech veřejnosti přístupných se jedná zejména o krádeže finančních prostředků a mobilních telefonů, které nosí občané při sobě, dále krádeže jízdních kol, či jiných dopravních prostředků nebo krádeže různého sortimentu zboží v obchodech, zejména v supermarketech. Tuto činnost mohou provádět individuálně. Podstatně horší a škodlivější účinky má trestná činnost ve formě krádeží prováděná v partách či gancech. Zde je již patrná určitá organizovanost, která se projevuje také plánovitostí činu samotného a následného prodeje odcizených předmětů. Předmětem zájmu zde bývají osobní automobily, jejich odcizování nebo vykrádání příslušenství nebo věci v nich uložené, krádeže v obchodech, se zaměřením na elektroniku a výpočetní techniku, šperky, alkohol nebo cigarety atd. Věci získané trestnou činností si následně v partě rozdělí nebo je většinou silně pod cenou prodají a za získané finanční prostředky si pořizují věci, které zpravidla nejsou možné běžně získat trestnou činností – například drogy. Hodně často také působí mladiství delikventi ve skupině při krádežích na nádražích, v metru, autobusech, tramvajích, supermarketech, v místech velké koncentrace lidí, zejména cizinců v historické části města a to z jednoho prostého důvodu. Jeden odcizí konkrétní věc (hlavně peněženky) a následně si ji předávají z ruky do ruky, takže i v případě, že prvotního aktéra někdo při této činnosti podchytí, při jeho zadržení není u něho nic nalezeno. Tyto praktiky používají hlavně občané romské minority.

Další oblastí jsou krádeže vloupáním, jejichž cílem jsou například chaty, rodinné domy, různé sklady, obchody, státní instituce, kostely, muzea apod. Zde bývají předmětem zájmu zpravidla veškeré cenné věci, které lze následně prodat, jako například zlato, šperky, valuty, obrazy, historická díla, výpočetní technika, fotoaparáty atd. Nejčastěji se kradou předměty menších rozměrů, z důvodu snadné úschovy a nevzbuzení podezření při jejich odnášení, či případném útěku. Často jsou kradeny určité věci přímo na objednávku překupníka nebo dokonce sběratele. Pro tyto případy slouží tzv. tupaři, kteří konkrétně označí objekt zájmu. Ukradené

věci také končí z velké části v zastavárnách, které mají nezřídka provoz non-stop (proč to tak je, je zcela zřejmé). Škodlivost krádeží vloupáním se projevuje hlavně v tom, že způsobená škoda na objektu, jeho zabezpečení a vybavení je často většího rozsahu než samotné odcizené předměty.

Velmi závažnou oblastí trestné činnosti mladistvých jsou **loupeže**. Trestní zákon charakterizuje loupež jako jednání, kdy někdo proti jinému užije násilí nebo pohrůžky bezprostředního násilí v úmyslu zmocnit se cizí věci. Při hodnocení tohoto skutku je dále podstatná způsobená škoda, ať již fyzická, ve formě újmy na zdraví nebo smrti, tak i materiální, která je vyjádřena výší způsobené škody. Zde se dá opět hovořit o individuálním nebo skupinovém charakteru této trestné činnosti. U loupeže se zvyšuje společenská nebezpečnost činu zejména tím, že kromě způsobené materiální škody je oběti způsobena většinou ještě újma fyzická a v mnoha případech i psychická. Objektem zájmu bývají staří a přestárlí lidé, kteří se již prakticky nemohou bránit, ženy, děti, silně podnapilé osoby, osoby s velkými finančními částkami, které mají při sobě nebo v pokladně, jako například prodavačky v obchodech, pracovníci směnáren, benzinových čerpadel, heren, řidiči taxislužby, poštovní doručovatelé atd. Předmětem zájmu pak jsou zejména finanční prostředky, šperky, starožitnosti, hodinky, mobilní telefony, laptopy, ale také oblečení, doklady nebo klíče (od bytu, domu, automobilu). Doklady mohou být následně použity k úvěrovým podvodům, či jiným finančním machinacím a klíče zase mohou sloužit k odcizení nebo vykradení objektu, ke kterému patří.

V případě loupeží jsou často proti oběti použity velmi tvrdé a brutální metody násilí a zde je opět velmi závažná skutečnost fyzické a psychické újmy. Psychická újma se pak často projevuje posttraumatickými stresy, které mohou oběť provázet po celý život. Jsou případy, kdy tito lidé zatrpknou vůči ostatní společnosti, jsou vůči svému okolí bázlíví, nedůvěřiví, ostražití ke každému podezřelému podnětu a svým způsobem se uzavřou do sebe .

2. Problém kriminality mládeže

Kriminalita mládeže hraje v celém procesu kriminalizace člověka stěžejní úlohu. Vždyť ne nadarmo se říká : „Co se v mládí naučíš, ve stáří jako by najdeš“. Proto je třeba zaměřit veškeré úsilí k tomu, aby se negativním jevům, působícím na mladého člověka při formování jeho osobnosti, účinně předcházelo. K tomu je samozřejmě nutné znát příčiny a podmínky, které delikventní chování mládeže vyvolávají a umocňují a na základě jejich analýzy se je snažit přizpůsobit požadovaným trendům.

2.1 Příčiny a podmínky recidivního chování

Při zkoumání příčin a podmínek recidivního chování delikventů a následně i kriminality, hovoří kriminologie v teoretické rovině o tzv. kriminogenních faktorech, které působí v různých oblastech společenského života a jedná se především o rizikové činitele, které vyvolávají nebo usnadňují páchaní trestné činnosti. U problému delikvence mládeže se však budu zabývat většinou sociální oblastí, která má na vývoj jedince zásadní vliv. Odborná literatura, která se touto problematikou zabývá, udává ve většině případů důvody delikvence totožné a v ničem podstatném se neodlišují. „Uplatňuje se dědičnost i konstituční faktory, rodina, škola, pracovní prostředí, vrstevníci, nevhodné trávení volného času, uplatňuje se vliv medií, ale i negativní jevy ve společnosti, malá ochrana dětí a mládeže před těmito jevy, neúčinná mravní, etická a právní výchova, malá účinnost sankčních a preventivních opatření“.²

Jako prvotní významý vliv při formování osobnosti dítěte má **dědičnost**. Je až zarážející, že dítě, které se s delikventním chováním nikdy nesetkalo, k tomuto v pozdějším věku inklinuje. Jsou známy případy, kdy děti (novorozenci) osob s kriminální kariérou byly z jakéhokoliv důvodu umístěny do náhradní rodinné

---

² Zoubková, I. - Nikl, J. – Černíková, V.: Kriminalita mládeže (první vydání), Policejní akademie České republiky, Praha 2001, ISBN 80-7251-070-3, s. 32.

péče. Jejich výchova probíhala standardním způsobem, stejně jako dětí vlastních, které se v rodině nacházely a rodinné působení na ně bylo všestranně pozitivní. I přes tyto skutečnosti však dítě začalo v pubertálním věku inklinovat k patologickému chování, ačkoliv jeho nevlastní sourozenci tuto potřebu neměli. V souvislosti s dědičností se dnes hodně hovoří o tzv. **hyperaktivitě** dětí, která, není-li vhodně usměrňována nebo kontrolována, může v pozdější době také vést ke vzniku delikventního chování. V neposlední řadě nelze opomenout vrozené psychické poruchy, které jsou však později předmětem zájmu lékařské vědy.

V souvislosti s krádežemi můžeme například hovořit o tzv. „kleptománii“, za níž v podstatě jedinec nemůže, jelikož je závislá na jeho psychickém stavu, v důsledku čehož je vnitřně puzen v podstatě cokoli zcizovat. Podstatně horší situace nastává u pachatelů, kteří trpí například nějakou formou sexuální deviace. V tomto případě jsou pak následky podstatně závažnější, nežli u předchozího příkladu a oběti je způsobena újma, většinou psychického rázu, se kterou se vyrovnává velmi dlouhou dobu a někdy následky přetrvávají po celý život. Osoby páchající tuto trestnou činnost by měly být léčeny nebo umístěny do příslušného sociálního zařízení, čímž by se na dobu, alespoň vyléčení, izolovaly od společnosti, která by byla tímto před nimi chráněna. Toto řešení je však velmi složité, neboť v zásadě nelze o nikom předem říci, že je potenciálním pachatelem trestného činu této povahy.

Předškolní věk

S nevhodným chováním dítěte, často v úzké souvislosti s výchovou, se můžeme setkat již v předškolním věku. Je to zřejmé zejména u dětí, které si pozornost vůči své osobě nebo zatvrdelou snahu o získání čehokoliv, vynucují pláčem, křikem, či agresivitou vůči svému okolí. Pokud se dítěti v tomto směru okamžitě vyhoví a neřeší se to důraznějším a zásadním přístupem, dítě již získává určitou prvotní zkušenost a je mu již jasné, že se může stejným chováním domoci toho, co zrovna pokládá pro svoji osobu za výhodné. Stejná situace je

s odmlouváním, vzteklostí, či drzostí. Již zde se tímto projevují první příznaky recidivního chování disociální povahy.

Prostředí školky

Následným prostředím, kde se setkáváme s nevhodným chováním, či negativními příklady pro dítě, je prostředí školky. Již v tak útlém věku se děti začínají “kastovat” a to nejen podle oblečení, ale zejména podle sociálního postavení rodičů a jejich ekonomické situace. V dnešní době se výrazně omezil počet školek, kam mohou rodiče své děti umístit. Proto tuto situaci velmi často řeší “uplácením”, ať již ve formě finančních příspěvků, či věcných darů nebo příslibem provedení nějaké práce, což má za následek upřednostňování zájmů o toto dítě ze strany výchovných pracovníků školky. Pokud je dítě přímým svědkem takového chování a určitě to na sobě také cítí, začíná si již také uvědomovat, co je v životě pro něho výhodnější vykonat, z důvodu výhod, které mu z toho plynou. Musíme si uvědomit, že dítě je v tomto věku velice vnímavé a má zájem o veškeré podněty z vnějšího světa. Zde se v plné míře uplatňuje názor J. Locka “Tabula rasa”, což znamená, že lze dítě přirovnat k nepopsanému listu papíru, na nějž se následně zaznamenávají veškeré zkušenosti, které prožilo. Již v prostředí školky se z tohoto důvodu projevuje zvýhodňování určitých dětí nad druhými a jejich prohřešky se pak často nevidí, nebo se nad nimi “zavírají oči” a důvody nevhodného chování těchto dětí se připisují jiným (ubližování druhým dětem, brání si věcí aj). Takto preferované dítě pak nabývá dojmu, že jeho chování je normální, může si dovolit co se mu zachce a tato skutečnost se mu zafixuje pro jeho další život. Tímto získává odlišný pojem o morálce.

Školní prostředí

Další oblastí v dětském věku a následně i ve věku mladistvých, která působí na psychiku a chování mládeže, jsou vztahy mezi vrstevníky a zejména možnosti vyrovnat se jeden druhému. Tyto faktory jsou však opět závislé na ekonomické situaci rodiny, ze které dítě pochází. Jelikož jsou v současné době ekonomické

možnosti jednotlivých rodin velice rozdílné a projevují se od chudoby až po ohromné bohatství, je tato situace přímo úměrná i možnostem finančně podporovat své děti. Nejčastěji se to projevuje ve školním prostředí a to zejména v oblečení a ve věcech, se kterými disponují děti z dobře ekonomicky zajištěných rodin. Dnes je trendem mládeže oblékat se do drahých značkových věcí. Již na první pohled se pak tyto děti odlišují a většinou ty “majetnější” k sobě více inklinují než k ostatním. Zde vidím první příčiny toho, že se tyto děti vysmívají ostatním, urážejí je, podceňují a často si také z této oblasti vyhlédnou svoji oběť pro nějakou formu šikanování. Ačkoliv by učitelé měli být nestranní a chovat se ke všem dětem stejně, často je situace zcela odlišná a dostáváme se opět k problému, jaký byl popsán v oblasti prostředí školky. Učitelé se někdy bojí vlivu majetných rodičů a to je ještě markantnější u rodičů, kteří mají dobré sociální postavení. Rodiče naopak na tuto situaci hřeší a ještě více ji umocňují určitými sponzorskými dary škole, či jinými úsluhami. Následně jsou tito žáci školou “hájeni” a v podstatě pokračují v určité nedotknutelnosti vůči jejich osobě. Děti z ekonomicky slabších rodin, kterým rodiče nemohou poskytnout stejné podmínky jako těm z bohatších rodin, zákonitě těmto “prominentům” závidějí a chtějí se jim vyrovnat. Často se snaží dostat do přízně těchto dětí, i za cenu posměchu, ponižování, či nutnosti osobních úsluh vůči nim. V hojných případech zde opět vyvstává příčina delikventního chování, zejména krádeže, která má původ ve snaze získat finanční prostředky, či hmotné předměty, které si dítě nemůže jiným způsobem pořídit. Nelze se potom divit, že ve školách dochází k různým druhům delikventního chování (násilí, rvačky, urážení, pomlouvání, krádeže, kouření, alkoholismus, sexuální zneužívání, prostituce, drogy, aj.), které někdy vyústí až k šikaně vůči nějakému spolužákovi.

Šikana

Jako nejškodlivější delikventní jednání ve školním prostředí vidím šikanu, která má velmi negativní vliv na formování osobnosti mladého člověka a zejména na jeho psychický stav. Při šikaně, a to zejména pokud je latentní, se nejvíce projevuje recidiva delikventního jednání. Většinou si ani nechceme připustit, že

šikana na té či oné škole existuje a už vůbec ne tu skutečnost, že by se s ní mohlo setkat naše dítě. Pokud se o tomto problému hovoří, každý zná teoretická východiska, jak tomuto jevu předejít, odhalit jej a následně zamezit. Problém však není zdaleka tak jednoduchý, jak se na první pohled zdá. O tom, zda je dítě svými spolužáky šikanováno, se můžeme zpravidla dozvědět pouze od něho, jelikož pro ostatní je toto téma tabu a svým způsobem jsou jen rádi, že se to netýká přímo jejich osoby. Jejich netečnost se pak týká hlavně obavy, aby se šikana následně neobrátila proti jejich osobě. Zarážející však je v tomto směru ta skutečnost, že se někdy šikany dopouští i učitelé vůči svým žákům.

Přiznám se, že uvedený názor na šikanu ve škole jsem zastával i já, avšak pouze do té doby, než jsem se od manželky dozvěděl, že byl na druhém stupni základní školy šikanován i můj syn. Ten se s touto skutečností svěřil mé manželce až po dlouhé době, prakticky až v dospělosti. Když jsme se nad tímto zjištěním zamysleli, začali jsme si dávat do souvislosti různé skutečnosti, které jsme v té době považovali za zcela normální a bezvýznamné a chování syna jsme pokládali za úměrné věku a nadcházející pubertě. Proto jsme přecházeli takové věci, jako poruchy spánku, nechůť jít do školy (což měl ostatně v mládí každý z nás), odřenou ruku a krev na oděvu (zdůvodnil to pádem z kola) nebo zhoršené výsledky ve škole, což jsme přikládali změně prostředí a nároků učitelů. Důvod šikany byl celkem prostý. Syn chodil na první stupeň základní školy v jednom městě a po našem přestěhování nastoupil na druhý stupeň základní školy v jiném městě. Jelikož přišel do uceleného kolektivu, svým vzrůstem byl i menší postavy a cítil se nejistý ve společnosti jemu nových dětí, našli se žáci, kteří jej nehodlali do tohoto kolektivu přijmout a naopak jej začali vytěsňovat a ubližovat mu (zejména jeden vůdčí typ s dobrými fyzickými předpoklady). Dle sdělení syna tento stav trval celý rok po jeho nástupu a dokonce prý jednou uvažoval o myšlence, že skočí z okna aby se tohoto problému zbavil! Na dotaz, proč nám o tom neřekl, že bychom s tím něco rázně udělali, i za cenu toho, že bychom jej vozili do jiné školy, nám řekl, že se bál, že půjdeme do školy, kde tuto situaci sdělíme a hněv jeho agresora se obrátí opět proti němu a to ještě důrazněji. V současné době mám výčitky svědomí, že jsem svému synovi v jeho těžkých

chvilích nepomohl, ale opravdu jsme o této skutečnosti neměli ani zdání. Tento příklad z praktického života uvádím pro ilustraci, jak je obtížné odhalit šikanu, pokud nemáte zjevné indicie nebo fakta k tomu, že se děje, ale hlavně že se tento problém může dotýkat každého z nás, ačkoliv si to samozřejmě nechceme připustit.

Zajímá mě se o možnosti a postupy školy při odhalení šikany a zjistil jsem, že v podstatě i sama škola umožňuje recidivu šikany a to z toho důvodu, že pokud uplatňuje represivní opatření vůči pachateli, jsou předepsány určité kroky, kterých se zpravidla striktně drží. Po zjištění je nejprve uděleno napomenutí třídního učitele, následuje důtka třídního učitele, poté důtka ředitele školy a posledním varováním před vyloučením ze školy (jedná se o střední školu) je podmíněčné vyloučení, které je však omezeno školním rokem. Pokud tedy pachatel svého jednání do konce školního roku zanechá a pokračuje v něm opět další školní rok, represivní kroky se opakují od počátku. Každé rozhodnutí je ještě podmíněno účastí rodičů a výchovného pracovníka, takže se rozhodnutí vždy odkládá do doby, než se všichni uvedení sejdou k projednání. Tento stav mne připadá jako neúnosný a zastávám názor, že při každém zjištění projevu šikany, je nutné toto delikventní chování velmi rychle a razantně řešit a nedávat mu žádný prostor k eventuální recidivě.

Za dosti závažnou příčinu delikventního chování mládeže dále považuji vliv masmédií, zejména pak filmového průmyslu a her na PC. Pokud nebudeme hovořit o filmech se sexuální tematikou (hlavně porno filmy), které se dnes již běžně promítají v televizi v pozdních večerních hodinách nebo jsou celkem snadno každému dostupné na síti internetu, či ve videopůjčovnách a jsou zcela zřejmě nevhodné pro mládež do určitého věku, jsou dále veřejnosti nabízeny filmy plné násilí a brutálních činů, v krajním případě pak horory. Mládež následně nabývá dojmu, že použitím násilí se druhému v podstatě nemůže nic stát, protože ve filmech jsou aktéři často nezranitelní nebo dokonce nesmrtelní. Tyto produkty pak podněcují agresivitu a brutalitu pachatelů a použití násilí jim připadá jako zcela běžná záležitost.

V souvislosti s výše uvedeným problémem je také podstatné vymezení sociálně nepřizpůsobivého chování, které může být disociální, kde se jedná zejména o určité výkyvy v chování typu lhaní, neposlušnosti, vzdorovitosti, různých zlovyků aj., dále asociální chování, které je charakterizováno nesouladem se společenskou morálkou a projevuje se například záškoláctvím, úteký z domova, výtržnictvím, sebepoškozováním apod. Dále následuje chování antisociální, které má již protisociální charakter a dostává se do rozporu s právními normami. Do této kategorie můžeme zařadit takové projevy, jako je například alkoholismus, toxikomanie, prostituce nebo kriminalita. Podstatné však je snažit se o prosociální chování všech občanů, zejména mládeže. “Dysfunkční socializace ústí v sociální deviace, tedy odchylky, na které společenské okolí reaguje snahou jedince izolovat, trestat, napravovat (resocializovat).”³

Důvody delikventního chování mládeže však nelze paušalizovat, ale je třeba je hledat u konkrétního jedince, konkrétní skupiny, či konkrétní minority s ohledem na věk, příčiny a podmínky, které jsou s tímto v přímé souvislosti.

2.2 Vliv rodiny na výchovu

Zřejmě nejvýznamnější vliv na vývoj dítěte má rodinné prostředí, kde dítě získává prvotní a základní informace a vzory chování, které jsou velmi důležité pro jeho další vývoj. Proto také hovoříme o základních funkcích rodiny, které by měly být reprodukční, výchovné, emociální, ochranné a materiálního zabezpečení. Výchovná funkce rodiny je upravena v §§ 31-34 zák. č. 94/1963 Sb., o rodině. Jestliže dítě žije v úplné a funkční rodině, která je schopna řádně zabezpečit jeho primární potřeby, dítěti se dostatečně věnuje, často s ním komunikuje a působí na něho kladnými výchovnými příklady, pak je zde menší pravděpodobnost jeho následného delikventního chování. V případě rodinné výchovy však mohou být důvody delikventního chování dítěte různorodé.

³ Helus, Z.: Sociální psychologie pro pedagogy. Grada Publishing, a.s., Praha 2007, ISBN 978-80-247-1168-3, s.131

Hovoříme-li o možných příčinách vzniku delikventního chování v rodinné výchově, pak nesmíme zapomenout, že se jedná o primární a nejzávažnější ovlivňování výchovy mladého člověka, které formuje jeho osobnost pro celý jeho další život. Zde je velmi důležité, jak daná rodina plní její základní funkce. Jestliže se dítě učí mimo jiné nápodobou, ztotožňováním nebo přebíráním vzoru chování od svých rodičů, kteří jsou v té době pro něho autoritou a vzorem, pak se nelze divit skutečnosti, že v rodině, která je rozvrácená, jsou zde na denním pořádku hádky nebo fyzické násilí nebo v krajním případě se alespoň jeden z rodičů dopouští trestné činnosti, se dítě začne chovat jako jeho rodiče a toto chování považuje za zcela běžné a samozřejmé. Za nejhorší situaci lze považovat ty případy, kdy samotní rodiče úmyslně nabádají dítě k trestné činnosti, s vědomím toho, že toto dítě není trestně odpovědné. „Mimořádný význam rodiny vyplývá však i ze skutečnosti, že rodina je jednotkou odrážející různé a často důležité společenské problémy, jako je životní styl, bydlení, zaměstnanost. Do jejího prostředí se prakticky promítá ekonomický, společenský a kulturní život společnosti a vliv společnosti na děti se tak uskutečňuje především prostřednictvím rodiny“.⁴

Dále je třeba se také zmínit i o rodinách, které v podstatě plní své funkce dle teoretických požadavků, avšak svým přístupem k výchově dítěte zde vytvářejí určitý prostor k potenciálnímu vzniku nějakého sociálně patologického jevu. Nelze proto jednoznačně říci, že delikventního chování se dopouštějí pouze děti z rodin, jejichž ekonomická situace je na špatné nebo alespoň průměrné úrovni. V dnešní době tržní ekonomiky je již mnoho případů, kdy se tohoto chování dopouštějí i děti z velmi dobře situovaných rodin. Problém, který v těchto rodinách nastává je ten, že rodiče z důvodu své časové zaneprázdněnosti nemají na výchovu svého dítěte prakticky čas, s dítětem se setkávají pouze letmo a na chvíli v pozdní večerní době a prakticky s ním nekomunikují, nutně to u něho musí vésti k určitému citovému odloučení, či strádání. Takové dítě sice má vše,

⁴ Zapletal, J. a kol.: Kriminologie. Díl I. Obecná část (třetí upravené vydání – dotisk). Policejní akademie České republiky, Praha 2001. ISBN 80-85981-87-4, s. 49.

nač si pomyslí, avšak chybí mu osobní kontakt s rodiči, zejména v oblasti komunikace a svým způsobem i určitý dozor nad jeho chováním. Vznik delikventního chování u takového dítěte pak není iniciován potřebou nějakého hmotného statku, ale je často vyústěním určitého stereotypu nebo nudy. Závažný je zde opět fakt, do jaké skupiny mladých lidí (part nebo dokonce gangů) se toto dítě začlení. Pokud nějaký majetkový delikt spáchá, pak zejména proto, aby byl uznáván ve své komunitě jako rovný ostatním, kteří již určitou zkušenost s takovým jednáním mají nebo aby se před nimi nějakým způsobem předvedl. V těchto případech také není zcela vhodné, pokud dítě disponuje značně velkými finančními částkami. Zde je pak opět krůček k tomu, aby se dítě chtělo podívat do jemu doposud neznámých oblastí, což může být například užívání drog, které si tímto může snadno opatřit. Proto je velmi podstatné rodinné zázemí dítěte a vliv obou rodičů na jeho výchovu.

Velmi důležitým prvkem je úplnost a stabilita rodiny. Ekonomické podmínky rodiny jsou také důležité, avšak myslím si, že při výchově dítěte nehrají stěžejní úlohu. „Rostoucí kriminalita mládeže je spojována s úpadkem tradičního modelu rodiny, s převládajícím zaměřením společnosti na individuální spokojenost a blahobyt, s orientací na vysoký osobní životní standard. Je-li dítě považováno za ekonomickou investici, nemusí ekonomicky uvažující jedinec dlouho počítat, aby zjistil, že například v současném Německu ho bude výchova dítěte od narození do dospělosti stát tolik, kolik by ho stálo deset osobních automobilů značky Mercedes. Kritici individualismu jsou logicky i kritiky tržního uvažování v netržních sférách. Rodina jako instituce nemůže spočívat na tak vratkém základě, jakým je individuální ekonomický prospěch. Rodina přežila všechny známé civilizace jen díky tomu, že byla lidmi vnímána jako záležitost nadosobního poslání, nadosobních závazků, což náboženské společnosti lidem usnadňovaly tím, že rodině dávaly posvátný charakter“.⁵ Pokud bychom upřednostňovali orientaci na vysoký osobní životní standard před výchovou dítěte,

---

⁵ Matoušek, O. - Matulová, A. - Kopoldová, B. - Chalupová, J. – Halík, T.: Práce s rizikovou mládeží. Portál, Praha 1996, ISBN 80-7178-064-2, s. 18 – 19.

znamenaloby to v konečném důsledku totální absenci reprodukční funkce rodiny a v neposlední řadě stagnaci celého populačního vývoje.

V oblasti rodinné výchovy pamatuje na řádnou výchovu dětí zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, který tímto rozumí zejména ochranu práva dítěte na příznivý vývoj a řádnou výchovu, ochranu oprávněných zájmů dítěte, včetně ochrany jeho jmění a působení směřující k obnovení narušených funkcí rodiny. V případě nefunkčnosti rodiny a zákonných zástupců dětí toto specifikuje § 217 TZ (ohrožování výchovy mládeže)⁶.

Z výše uvedeného je zřejmé, že ideální stav by byl vychovávat děti v původní úplné rodině, aby dítě mělo pevné sociální zázemí, avšak v dnešní době jsou velice časté rodiny neúplné. Neúplnost rodiny však nemusí nutně vzniknout rozpadem (rozvodem) ale může také dojít k tomu, že jeden z manželů z jakéhokoliv důvodu zemře, či je postižen vážnou duševní poruchou a z tohoto důvodu je umístěn (někdy i trvale) do psychiatrického zařízení. Následně je přesunuta veškerá zodpovědnost pouze na jednoho z rodičů, který však v mnohých případech na výchovu dítěte sám nestačí. Z důvodu nutnosti ekonomického zabezpečení rodiny je posléze tento rodič často časově zaneprázdněn a dítě začíná trpět psychickou deprivací, která může opět vyústit do delikventního chování, zejména tehdy, začne-li dítě obviňovat svého rodiče ze ztráty druhého rodiče a začne se orientovat na jiné osoby, u kterých hledá více méně novou autoritu, či prostor pro vytvoření nějakého citového vztahu. Novým trendem v partnerských vztazích je dnes tzv. volné partnerské soužití, kdy se partneři nesezdávají, avšak žijí ve společné domácnosti a mají spolu děti, které také společně vychovávají. O vhodnosti či nevhodnosti takového svazku, zejména ve vztahu k dítěti a jeho výchově lze pouze polemizovat nebo spekulovat.

2.3 Národnostní a etnické skupiny

---

⁶ zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších změn a doplnění.

Dále je zajímavá otázka, z jaké komunity pochází mládež, která se dopouští protiprávních činů, velmi často recidivního charakteru. Pokud se budeme zabývat národnostními a etnickými skupinami, pak můžeme pouze konstatovat, že se v posledním období počet národnostních menšin, žijících na našem území, podstatně rozšířil. Důvodem je zejména naše demokratická a vstřícná zahraniční politika, která umožňuje mnoha národnostním menšinám pobyt na našem území.

V této souvislosti nastal značný přísun osob z postkomunistických zemí a zemí s podstatně nižší životní úrovní, na naše území. Jedná se zejména o země bývalého SSSR, Rumunsko, Bulharsko, Maďarsko, Vietnam, Čínu aj. Tito imigranti, pokud nepoužívají náš stát jako tranzitní, se zde usídlují a samozřejmě i zakládají své rodiny. Pokud chtějí žít v pospolitosti s našimi občany, pracovat a dodržovat naše právní a etické normy, pak je vše v naprostém pořádku. Problém však nastává tehdy, když si naši zemi vyberou jako vhodnou pro své kriminální delikty nebo pokud k nám přijíždějí pouze jako “kriminální turisté”.

Z uvedených národnostních menšin mi připadají jako nejrizikovější (co se týká kriminality mládeže) občané Rumunska, jelikož tito se nezastaví ani před tak podlým chováním, jako je posílat své vlastní děti žebrať, nebo provádět různé krádeže, s vědomím jejich beztrestnosti a soucitu ostatních nad nimi. Pokud se jedná o mládež ze zemí bývalého SSSR, pak v tomto směru ještě mnoho zkušeností nemáme, jelikož občané těchto zemí k nám jezdí převážně z důvodu získání finanční hotovosti (většinou prací) a zpravidla nechávají svoji rodinu v rodné zemi. Dalšími imigranty, kteří jsou v dosti velké míře zastoupeni v naší zemi, jsou občané Vietnamu a Číny (často nelze určit odkud jsou). Tyto můžeme nejčastěji spatřit jak obchodují na tržištích (často nelegálně) a v jejich blízkosti se také pohybují jejich děti. Většina těchto osob se s našimi podmínkami sžila celkem dobře a snaží se žít normálním životem. Svědčí o tom i mnoho rodin, které v mém okolí bydlí, žijí spořádaným životem, dbají o výchovu svých dětí a posílají je pravidelně do škol. Myslím si, že kriminalita této mládeže je mizivá, jelikož jsou tyto osoby díky svojí živnosti celkem dobře zabezpečeny a nechtějí a ani nepotřebují se zbytečně zviditelňovat v negativních souvislostech. Jejich

komunita si zřejmě dokáže sama uhlídat potenciální delikventy a jejich negativnímu jednání předejít, jelikož jsou přísně disciplinováni.

Romská minorita

Podstatně odlišnější situace je u občanů romského etnika, zejména olašských romů. Kriminalita mládeže zde je na dosti vysoké úrovni a z výše uvedených minorit také nejvýznamnější. Již dlouhá léta se hovoří v teoretické rovině o důvodech, proč se to děje a zejména se hledají možnosti prevence. Ve většině případů se však míjí účinkem a snaha o resocializaci bývá převážně marná.

“Odpojení romských dětí od majoritní kultury je v některých případech naprosté, dítě ani nenastoupí povinnou školní docházku, protože je rodiče do školy neposílají. Sankce, jež by v takovém případě mohly postihnout rodiče, jsou dnes uplatňovány málokde a líně. V jiných případech dojde k rozchodu romského dítěte s majoritní kulturou hned po prvním intenzivním kontaktu – na začátku povinné školní docházky. Romské dítě nepřipravené na nároky neromského školství selhává během první třídy a je vzápětí přeřazeno do zvláštní školy”.⁷ Již zde začínají první problémy se socializací romských dětí. Rodiče u nich nejsou důslední ve výchově a to již v předškolním věku a proto se nelze divit tomu, že je ani nenutí navštěvovat základní školu. Zde potom vzniká jejich dosti značná nevzdělanost, která dále souvisí s jejich osobnostním vývojem. Důvodem je určitě větší soudržnost a sociální semknutost této etnické skupiny a snaha v ničem své děti neomezovat. Historicky je také známý jejich původní kočovný způsob života, kdy si prostředky k obživě pořizovali všemi dostupnými způsoby, drobné krádeže nevyjímaje. Možná že i odtud je v jejich podvědomí zakořeněn názor, že v podstatě neprovádí nic špatného. Spíše však se touto domněnkou snaží své chování často ospravedlnit.

---

⁷ Matoušek, O. – Kroftová, A.: Mládež a delikvence. Portál, Praha 1998, ISBN 80-7178-226-2, s.138.

Praktické příklady však ukazují, že v dosti značné míře jsou již děti vedeny k delikventnímu chování a to nejen svými staršími vrstevníky, ale často i samotnými rodiči, opět s vědomím jejich beztrestnosti. Módní obhajobou při zjištění jejich delikventních činů je okamžitý verbální útok proti dotyčné osobě, kde ji velmi vehementně a pokud možno co nejhlasitěji označují za rasistu, která nemá ráda Romy. V této souvislosti vidím jako smutnou tu skutečnost, že pokud se děje nějaké tzv. příkoří romovi, jedná se prakticky vždy o činnost s rasovým podtextem. Pokud však romové nějakým způsobem ublíží neromovi, pak se o rasovém podtextu zpravidla nehovoří. Otázka rasismu, která je dnes dosti diskutovaná, se však romům velice hodí, protože v podstatě každý občan - nerom radši otočí hlavu stranou, aby “neviděl” jejich protiprávní jednání, z obavy o to, aby někým nebyl označen za rasistu. Oblast soužití majoritní skupiny s minoritními je však velmi obsáhlá a složitá a dále se jí nebudu zabývat.

Je všeobecně známo a dokazují to i statistiky, že delikventního chování se u romské minority častěji než ve většinové populaci dopouštějí děti, mladiství i ženy. Jejich specifickým rysem je vysoká míra zapojení dětí do kriminálních aktivit, zejména do aktivit gangů, které ve městech okrádají chodce nebo cestující městské hromadné dopravy, provádějí domovní krádeže nebo vykrádají automobily. Často jsou využívány i děti předškolního věku při vloupání do objektu, jelikož díky své malé postavě jsou schopny překonat velmi malá okna nebo mříže. Všem výše uvedeným aspektům nahrává ještě ta skutečnost, že v dnešní době existuje mnoho sociálních podpor, zejména podpora v nezaměstnanosti a s ohledem na to, že romské rodiny jsou zpravidla mnohopočetné a o zaměstnání často nejeví zase tak velký zájem, mají alespoň základní prostředky na obživu a bydlení zajištěny.

Příkladem je i následující skutečnost, kdy (zejména v letních měsících) jdu ráno jako většina občanů do zaměstnání a mímám obydlí romské komunity, kde převážná část jeho obyvatel, včetně dětí, sedí nebo leží před domem a dopřávají si nějakého dobrého moku. Jaký potom asi musí být názor pracujících občanů, kteří řádně platí své daně, na tyto spoluobčany? Určitě ne pozitivní. Tyto příklady však

nelze paušalizovat. Samozřejmě i v komunitě romů je mnoho řádných občanů, kteří se chovají dle společenských pravidel a norem, o své děti se příkladně starají a mohli by být často příkladem některým spoluobčanům – neromům.

2.4 Některé formy delikventního chování mládeže

Pokud se ohlédneme do oblasti delikvence a nejčastěji páchaných protiprávních činů a provinění mládeže, musíme určitě začít již od nejtítlejšího věku, kde lze hovořit o takových patologických jevech, jakými jsou vzdorovitost, lhaní, záškoláctví, kouření, požívání alkoholických nápojů nebo drog a s tím související vystupňování do projevů verbálního nebo fyzického napadání, až po šikanu na školách. Při neřešení těchto projevů se většinou následně delikventní chování stupňuje a to až do kriminálního chování (v souvislosti s násilnou trestnou činností se jedná zejména o šikanu). Většinou následují drobné krádeže ve škole a v obchodech a to zpočátku věcí, které se dítěti momentálně líbí a svoji touhu po nich chce uspokojit okamžitě, později provádí krádeže z důvodu jejich směny, či prodeje a získání finančních prostředků na jiné, pro něho “potřebnější” věci, jako např. cigarety, alkohol, drogy aj. Těchto deliktů se většinou nedopouštějí sami, ale ve společnosti někoho jiného nebo za účasti party či gangu. V zásadě se většinou jedná o to, aby se dítě před ostatními nějakým způsobem předvedlo, či se aktivně zapojilo do delikventního chování ostatních členů party a tím bylo jimi uznáváno jako jim rovné. Dalším a to dosti velkým problémem v této souvislosti je také vzrůstající dětská prostituce.

V poslední době se také stávají velkým hitem mládeže anonymní telefonáty, oznamující umístění výbušniny v nějakém objektu, v tomto případě nejčastěji ve školách, které zpravidla navštěvují (ve většině případů se však jedná o nepravdivou informaci). Důvodně lze předpokládat, že se tohoto jednání dopouštějí děti, které tuto školu navštěvují a jejich zjištění je díky levným SIM kartám, které po tomto telefonátu zničí, prakticky nemožné. Jisté řešení znám ze svého blízkého okolí, kdy se ředitelka jedné střední školy k tomuto problému postavila tím způsobem, že nařídila nahradit výuku, která odpadla díky opatřením

v souvislosti s anonymními telefonáty (celkem 4x), v sobotu. Paradoxní situace však nastala, když byl zjištěn pachatel těchto anonymních telefonátů a zjistilo se, že se jednalo o jednoho z těch studentů, kteří se náhradní výuky zásadně nezúčastňovali. Kolektiv je často seznámen s totožností tohoto pachatele, ale ze solidarnosti nebo obavy před případnou odplatou tohoto jedince, jeho jméno neoznámí. Tyto anonymní telefonáty však nelze podceňovat a proto jsou v každém takovém případě povinny složky integrovaného záchranného systému okamžitě reagovat a učinit veškerá opatření k odvrácení hrozícího nebezpečí, což vždy stojí nemalé finanční prostředky.

K nejzávažnějším jevům pak můžeme řadit začlenění dětí a mladistvých do různých gangů, které již provádějí trestnou činnost záměrně, organizovaně a cíleně. Tyto gangy jsou často vedeny osobou trestně odpovědnou, která zcela záměrně využívá děti k provádění trestné činnosti z důvodu nemožnosti jejich trestního stíhání. Za věci takto získané trestnou činností je zpravidla odmění nějakými hračkami, drobnými předměty, či dávkou drogy. Případů trestné činnosti na kterých se podílí mládež je však široké spektrum, zjištěných a odhalených je jen určitá část a další část, která je myslím určitě větší než odhalená, je latentní. Nelze však zcela zodpovědně říci, která část je větší.

Nemalým problémem je násilná činnost, která je směřována jak proti svým vrstevníkům, tak i vůči ostatním členům společnosti, zpravidla proti těm, kteří se nemohou tak účinně bránit, jako například malé děti, staří lidé, fyzicky méně vyspělí občané nebo bezdomovci. Násilné projevy jsou dále velmi patrné na různých sportovních (nejmarkantnější jsou fotbalová utkání) nebo kulturních akcích (koncerty, zábavy, diskotéky) a to zejména z důvodu anonymity jednotlivých aktérů.

K dalším projevům můžeme zařadit vandalství, které je dnes velmi rozšířené (v poslední době ničení hřbitovů) nebo spreyerství, které způsobuje značné materiální škody, zejména uvedením poškozeného objektu do původního stavu.

K velmi oblíbené trestné činnosti se dnes řadí porušování autorských práv, zejména nedovoleným kopírováním nosičů CD a DVD. Obsahem bývají filmy, hudební skupiny a veškerý hardware na PC. Často vidím děti ve věku asi 12 – 15 let, jak tyto nosiče prodávají na různých tržištích a burzách.

Samostatnou kapitolou je pak sdružování mládeže do různých neformálních organizací a skupin, jako například hnutí skinhead, punk, ultrapravicová hnutí aj. a jejich následné aktivity, zejména s rasistickým podtextem. Z vlastní zkušenosti zde mohu opět uvést příklad o názoru a postoji k hnutí skinheads dosti velké části občanů z jednoho města blízkého mému bydlišti. Jelikož je v tomto městě poměrně velké procento občanů romské národnosti, jsou zde téměř na denním pořádku nějaké neshody nebo potyčky mezi nimi a příslušníky skinhead. V tomto městě jsou však příslušníci hnutí skinhead většinou občanů tolerováni a dokonce i podporováni. Mají svoji vlastní restauraci, kde se sdružují a dá se říci, že dokonce fungují jako jakási domobrana. Je zde neoficiální, avšak zavedený způsob pomoci spoluobčanům a to v tom směru, že pokud se někdo stane terčem útoku (krádeže, násilný čin) občanů romské národnosti, nejde to dotyčný nahlásit na Policii ČR, jak bychom předpokládali, ale obrátí se o pomoc ke skinheadům. Ti následně zpravidla vyrazí na “křížovou výpravu” a vzniklý konflikt urovnají (většinou velmi rychle a ke spokojenosti dotyčného žadatele o pomoc). Tento postup samozřejmě není v souladu s právem, ale z pohledu zúčastněných občanů je účinný.

2.5 Osobnost pachatele

Vycházíme-li z psychologického hlediska, pak se člověk osobností nerodí, ale stává se jí v průběhu svého života vlivem svých zkušeností, výchovou a působením ostatních socializačních procesů. Při hodnocení osobnosti lze rozlišovat schopnosti, temperament, rysy a vlastnosti, vůli a charakter. Samozřejmě nesmíme opomenout genetické vybavení osobnosti a případné psychické poruchy, které mají často zásadní význam u osobnosti pachatele trestného činu.

„Obvykle se hovoří o kriminální osobnosti s implicitní představou, že je to zvláštní typ jedince, který je odlišný od normální (tj. nedelikventní) populace. Stačí pak dobře určit jeho charakteristiky, aby bylo možno pochopit, popř. predikovat, jeho aktuální i budoucí chování. Tento přístup je však zjednodušující. I když praktické zkušenosti i empirické výzkumy nacházejí značné množství psychologických charakteristik a rysů, které jsou více typické pro jedince páchající trestnou činností, už samotný jejich dlouhý výčet svědčí o tom, že je méně vhodné uvažovat o obecném typu osobnosti pachatele. Ostatně i mnoho z psychologických rysů uváděných jako charakteristické pro delikventní osobnost se vyskytuje i u osob, které trestnou činností nepáchají“.⁸

Při hodnocení osobnostních a povahových rysů pachatele trestné činnosti musíme samozřejmě rozlišovat pachatele úmyslných a nedbalostních trestných činů. S určitým nadhledem můžeme říci, že se nedbalostního trestného činu může dopustit každý z nás (např. autonehoda) a určitě zde potom nebudeme hovořit o kriminálním chování s nějakými patologickými rysy. Jiná situace však je při hodnocení pachatelů trestných činů úmyslných, zejména jsou-li páčány recidivisty. Zde pak můžeme určitě hovořit o nepřijetí a závažném porušování zákonných a mravních norem společnosti s totální absencí morálky a svědomí. Rozdíl pak také musíme spatřovat v trestné činnosti pachatelů, kteří trestnou činností páchají poprvé a pachatelů recidivistů.

„Pachatel recidivista se liší od pachatele nerecidivisty neúčinností předchozího resocializačního působení, svědčící o zvýšené nebezpečnosti pachatele recidivisty pro společnost. Osobnost pachatele recidivisty ve srovnání s osobností pachatele nerecidivisty je charakterizována rozvinutějším komplexem sociálně a psychologicky negativních vlastností a jejich intenzivnějším vzájemným působením a v důsledku toho větší pohotovostí spáchat trestný čin“.⁹

---

⁸ Zapletal, J. a kol.: Kriminologie. Díl I. Obecná část (třetí upravené vydání – dotisk). Policejní akademie České republiky, Praha 2001. ISBN 80-85981-87-4, s. 56.

⁹ Suchý, O. : Postavení nebezpečných recidivistů v mezinárodním srovnání. Právní rozhledy

Pokud hovoříme o mládeži, musíme si nejprve ujasnit, o koho se vlastně jedná. Vycházíme-li z čl. 2 zák. č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže, kde jsou tyto pojmy uvedeny, považují se za mládež děti mladší patnácti let a mladiství, za dítě mladší patnácti let ten, kdo v době spáchání činu jinak trestného nedovrší patnáctý rok věku (0-15 let) a za mladistvého ten, kdo v době spáchání provinění dovrší patnáctý rok a nepřekročí osmnáctý rok svého věku (15-18 let). Z výše uvedených pojmů je také zřejmé, že spáchání činu jinak trestného mladistvým, není označeno trestným činem, ale proviněním.

Delikventní chování s recidivními prvky u pachatele z řad mládeže lze spatřovat především v jeho celkové nevyzrálosti, malých nebo v podstatě žádných životních zkušenostech, často ve vzdorovitosti a snaze revoltovat proti požadovanému způsobu chování. Dále je u těchto pachatelů velmi častý nedostatek právního a morálního vědomí, který se projevuje neschopností tohoto pachatele zhodnotit škodlivost jeho jednání a eventuální právní důsledky ve formě represivních opatření. Trestnou činnost páchají často za použití neadekvátního a zbytečného násilí a sekundární následek je poté škodlivější než primární, ke kterému jednání směřovalo.

V souvislosti s osobností pachatele trestné činnosti je třeba se dále také zmínit o jeho motivačním jednání. U mládeže to nejčastěji bývá snaha o okamžité uspokojení svých potřeb a to nejen materiálních (krádeže, loupeže aj.), ale i fyzických (znásilnění, pohlavní zneužívání, ublížení na zdraví aj.). Při páchání této trestné činnosti se pak projevují osobnostní rysy konkrétního pachatele. Je zde patrná nezdrženlivost jeho chování a jednání, nerespektování právních a morálních norem a často značná impulsivnost a emotivnost. Určitým specifikem je také nedostatečná plánovitost trestné činnosti a časté páchání pod vlivem alkoholu, či jiných toxických látek.

č. 11/1994, s. 403.

Podíváme-li se na pachatele recidivisty v obecné rovině, zjistíme, že ač jsou často méně vzdělaní, jsou si dobře vědomi právních následků svého chování a myslím si, že za svoji kriminální kariéru jsou dobře seznámeni s paragrafovým zněním a trestními sazbami jednotlivých trestných činů, kterých se dopouštějí. Tomu nasvědčuje i ta skutečnost, že se někteří pachatelé dopouštějí určitých trestných činů (s menší trestní sazbou odnětí svobody) zcela úmyslně a to zejména před zimním obdobím, ve snaze zajistit si bezplatný pobyt a stravu v problematickém ročním období (zde se samozřejmě jedná převážně o pachatele, kteří zpravidla nemají trvalý pobyt nebo mají značné potíže s ubytováním). Z mého pohledu mohou být další skupinou pachatelé, kteří se potřebují na nějaký čas bezpečně „ukrýt“ před očekáváním nějakého negativního působení vůči jejich osobě. Důvody mohou být samozřejmě rozličné, jako např. dlužníci, pachatelé následných, dosud nezjištěných nebo latentních trestných činů, jsou-li pronásledováni jinými kriminálně závadovými osobami aj.

Je zřejmé, že hodnocení osobnosti pachatele delikventního chování nelze paušalizovat, ale vždy je třeba hledat u daného jedince příčiny a podmínky tohoto negativního jednání, které se u konkrétních delikventů mohou diametrálně odlišovat.

2.6 Recidiva viktimizace

O recidivě můžeme samozřejmě také hovořit v procesu viktimizace, v němž se oběť potencionální stává obětí skutečnou. Zde je důležité zaměřit se na chování oběti před spáchaným deliktem, jakož i při jeho páčání a po dokonání tohoto činu. V této souvislosti se nejčastěji hovoří o nevhodném nebo provokativním chování oběti, které může být také často příčinou pachatelova útoku a to zejména pokud se jedná o nějaké verbální urážky, napadání nebo jiné provokování pachatele.

U mládeže se většinou jedná o násilné činy ve formě rvačky a následné ublížení na zdraví. Při hodnocení těchto podnětů je velmi důležitý psychický stav pachatele a jeho ovládací schopnosti, které mohou být v době činu sníženy požitím alkoholu nebo jiné omamné či návykové látky. Předmětem recidivy v tomto směru však jsou spíše útoky směřované proti oběti, která nijak nezavdala příčinu k tomuto jednání. Týká se to hlavně šikany, kde si pachatel pro sebe vykonstruuje nějaký důvod, proč se k dotyčné oběti takto chová nebo to dělá proto, že se tím prostě baví a chce zaujmout své okolí vrstevníků. Oběť si v tomto případě často namlouvá možné důvody, proč jej pachatel napadá a ubližuje mu. Často vidí důvod v tom, že je malý, fyzicky slabý, plachý, hubený nebo naopak silný, nosí brýle, dobře se učí, má výrazně lepší nebo naopak horší oblečení než ostatní, pochází z nějaké minoritní skupiny, je někomu nesympatický apod. Většinou se však zřejmě pachatel zaměřuje na tuto oběť z velice prostého důvodu a to proto, že po prvním útoku, který je úspěšný, se jej oběť bojí a tím se stává pro pachatele snadným předmětem útoku při recidivním jednání. Další ohroženou skupinou jsou v této oblasti staří a přestárlí lidé, kteří jsou také napadáni mládeží, nejčastěji v souvislosti s trestným činem loupeže. Tuto oblast však již specifikuje cílená činnost, která je prováděná za určitým účelem, zpravidla dvěma nebo více pachateli nebo skupiny, či dokonce gangy.

V násilných činech mládeže a mladistvých zejména, v poslední době dominují útoky proti bezdomovcům, kteří nejsou ve většině případů schopni jakéhokoliv odporu, či obrany. Pachatelé tyto oběti bez jakéhokoliv logického důvodu dosti brutálním způsobem napadají. Nejde zde o to, že by touto činností získali nějaký finanční nebo majetkový prospěch, jelikož bezdomovci zpravidla nemají nic cenného, ale dělají to prostě proto, že se tím baví, předvádějí se jeden před druhým, zkouší si různé údery a kopy, které často vidí v akčních filmech a dokazují si svoji neohroženost a moc nad touto obětí. Zarážející je jejich bezcitnost a krutost (například zapálení spícího bezdomovce), s jakou tyto násilné činy provádějí a v některých případech si své hrdinské činy natáčejí videokamerou. U těchto obětí je recidiva také velice častá.

Často se také hovoří o nevhodném chování a vyzývavém oblékání žen a mladých dívek v souvislosti se sexuálními delikty. Teorie udává, že není vhodné se nějak nápadně oblékat, zejména odhalovat na místech veřejnosti přístupných některé části jejich těla, doporučuje chovat se decentně, zbytečně na sebe neupoutávat pozornost a vyhýbat se odlehlým a málo frekventovaným místům. Těmito problémy se většinou zabývá situační prevence. Musíme se však zamyslet nad tím, proč by se měly ženy nebo mladá děvčata omezovat, a to ať již v oblékání, tak i v zábavě. Módní trendy v oblékání jsou neúprosné a ženy se prostě vždy chtěly a chtějí líbit a těmto trendům se samozřejmě přizpůsobují. Proto například nenosí minisukně, halenky s výstřihem nebo bokové kalhoty s odhaleným bříškem z důvodu toho, že by tím chtěly někoho provokovat, ale oblékají se tak proto, že je to prostě moderní. Nechtějme, aby ženy chodily ve společnosti zahalené jako jeptišky. Proto si myslím, že důvody sexuálních deliktů jsou hlavně a jediné v pachateli, kde můžeme opět hovořit o jeho ovládacích schopnostech tyto pudy potlačit. Jelikož však jsou sexuální delikty velice citlivou a osobní záležitostí, lze právem předpokládat, že dosti velké procento obětí – žen tyto skutky neoznámí, tímto se stávají latentními a pachatel není dopaden a potrestán, čímž se zde opět zvyšuje možnost recidivy viktimizace těchto obětí.

3. Předcházení recidivnímu jednání

Zásadním problémem, který z této práce vyplývá, je vznik samotného recidivního jednání v kontextu s kriminalitou obecně a případné možnosti jeho předcházení, omezení nebo zamezení. Snahy o vyřešení tohoto problému, který existuje v celosvětovém měřítku, jsou však staré jako lidstvo samo a jsou nedílným důsledkem kriminálního chování jedinců.

Oblasti zájmu však mohou být rozličné, ať již se jedná o působení celé společnosti na jedince v rámci socializace, se snahou ochránit jej před vznikem protiprávního jednání, či o následné snahy o resocializaci odsouzených osob

v nápravných zařízeních, nebo po jejich propuštění z výkonu trestu odnětí svobody.

3.1 Preventivní opatření

Prioritní snahou každé společnosti při prevenci protiprávního jednání však musí být výchova občanů k dodržování zákonnosti, právních a morálních norem. Výchovné působení na jedince proto musí být cílené a systematické, počínaje od jeho útlého věku. Postupně jsou do výchovného procesu zařazeny různé instituty, jako je rodina, jako primární činitel při utváření osobnosti, dále škola a vrstevnické party, následně pracovní prostředí se svými interpersonálními vztahy a v neposlední řadě státní a nestátní instituce a organizace. Pokud by vývoj jedince a výchovné působení na něho bylo ve vzájemném souladu a harmonii, bez vzniku duševních, či disociálních poruch a tendencí, dalo by se teoreticky předpokládat, že tento jedinec nebude inklinovat k páchání kriminálních deliktů. Toto je však pouze naivní teorie, avšak praxe se ubírá jiným směrem.

Většina populace si své úmyslné spáchání trestného činu ani nedokáže představit. Vždy se však najdou jedinci, kteří tuto činnost (často recidivního charakteru), provádějí zcela běžně a bez zábran. V těchto případech se musíme následně zamyslet nad tím, kde ve vývoji tohoto jedince došlo k selhání socializačního působení celé společnosti. Důvody mohou být velmi rozličné a mohou spočívat v kterémkoliv článku řetězce výchovného působení. Zde se však již jedná o konkrétní osobnost pachatele trestného činu.

Prevenci je třeba zaměřit především na **děti a mládež** a snažit se předcházet potenciálnímu kriminálnímu chování při jejich začleňování do společnosti. Velmi významné je působení rodiny při výchově dítěte, jelikož již zde dochází k socializaci dítěte. Rodiče by měly na dítě působit kladným příkladem a dbát na jeho výchovu. V tomto směru musí být důslední k zamezení případného záškoláctví (dítě v tomto nepodporovat psaním nepravdivých omluvenek) a dbát

na to, jakým způsobem jejich dítě tráví svůj volný čas a v jaké společnosti. Negativní jevy, které se případně vyskytnou, je třeba řešit okamžitě a razantně a zejména mít na paměti, že v těchto počátcích se formuje osobnost dítěte pro celý jeho další život.

Dalším významným činitelem, který se velmi výrazně podílí na výchově mladého člověka je **prostředí školy**. Školu nelze pojímat pouze jako institut vzdělávací, ale i výchovný. Škola se však často orientuje pouze na program vzdělávací a výchovu mladého člověka ponechává pouze na rodinném prostředí. Jak jinak si lze vysvětlit sociálně patologické jevy mládeže (například šikanu), které se vyskytují zejména ve školním prostředí a škola tento problém neřeší a ve většině případů si ani nechce přiznat, že na škole existuje, ačkoliv je často „veřejným tajemstvím“. K řešení se ve většině případů přistupuje až tehdy, když nastane zjevná fyzická, či psychická újma dítěte a rodičům nezbývá nic jiného, než se obrátit o pomoc k Policii ČR. Škola by proto měla být důsledná k chování dětí v jejich instituci, vznikající problémy řešit s předstihem a ne až době, kdy vzniknou nějaké, často těžko odstranitelné, následky. Myslím si, že hlavním důvodem nečinnosti školy v těchto případech (zejména na učilištích a středních školách) jsou finanční dotace, které jsou přímo úměrné počtu žáků, kteří na této škole studují. Proto je zde zjevná snaha školy o zachování každé „duše“, bez ohledu na chování určitého jedince. Při zjištění nějakých negativních jevů se často hledají důvody, jak toto jednání ospravedlnit a spíše než u viníka se hledají důvody případných podnětů oběti. Velmi dobrým opatřením vidím v umístění „schránek důvěry“ do objektu školy, kam mohou žáci anonymně vkládat své názory, příspěvky nebo stížnosti.

O tom, že agresivita žáků na školách stoupá, svědčí i nedávný případ žáka, který napadl učitele baseballovou pálkou. Učitel byl následně s vážným zraněním hospitalizován v nemocničním zařízení. Samozřejmě si můžeme v této souvislosti říci, že na tom naše mládež, škola a potažmo celá společnost není ještě tak špatně v porovnání s častými případy ze škol v USA, kde student ohrožuje ostatní spolužáky a učitele střelnou zbraní a v některých případech ji i použije, což má za

následky oběti na lidských životech. Pokud se však situace na našich školách nezačne řešit razantně a rázně, můžeme se takového kriminálního chování dočkat i v našich podmínkách. Škola by proto měla být v užším kontaktu s rodiči dětí, zejména kterých se uvedené problémy týkají a při náznaku nějakých negativních projevů toto rodičům oznámit. Pokud nedojde k nápravě ze strany rodičů, měla by škola spolupracovat i s orgány sociálně - právní ochrany dětí a následně hledat pomoc u této instituce. V řadě škol pracují i psychologičtí poradci, kteří mohou také významně pomoci. V případě, že se již konkrétní kriminální chování jedince projeví navenek, je nezbytné to bezodkladně ohlásit na Policii ČR. Pokud se škola rozhodne provést radikální řešení a to vyloučit studenta ze školy, bylo by vhodné oznámit důvody vyloučení i té škole, do které daný student přestoupí, z důvodu prevence před možností recidivy tohoto chování na i na jiné škole.

Nemalý podíl na prevenci hrají **volnočasové aktivity**, zejména pokud se jedná o mládež. Jestliže se dítě nudí, nemá žádné specifické zájmy nebo záliby, může inklinovat k činnostem, které následně zakládají počátky kriminálního chování. Opět je zde velké nebezpečí negativního působení vrstevnických skupin, zejména pokud je vůdce této skupiny psychicky, či mravně narušen. Členové těchto skupin (někdy to jsou gangy) se pak dopouštějí rozličných deliktů, ať se již jedná o drobné krádeže v obchodech, ničení veřejného, či soukromého majetku, fyzického násilí, krádeže dopravních prostředků, nebo zneužívání psychotropních a návykových látek. Aby se předešlo těmto negativním jevům, bylo by vhodné tyto jedince řádně motivovat, zejména se snažit nalézt konkrétní oblast zájmu a toto následně podporovat a rozvíjet. Ne každý má zájem o sbírání známek, hraní na hudební nástroj, sportování, nebo dramatickou činnost. Proto by bylo vhodné probudit v každém jedinci jeho potenciální vlohy pro danou oblast zájmové činnosti. Z tohoto důvodu jsou velmi vhodné různé zájmové kroužky a spolky, v největší míře pak sportovní kluby a hřiště. Na tyto aktivity mladých lidí, spojené s trávením volného času, by měl stát vynakládat dostatek finančních prostředků, aby byly dostupné většině, jelikož je to jedna z reálných možností, jak je uchránit před působením negativních faktorů při utváření jejich osobnosti.

3.2 Represivní opatření

Pokud neměla výchovná a preventivní opatření úspěch a dojde z jakéhokoliv důvodu k protiprávní činnosti mládeže, nelze již jinak, nežli vůči nim uplatnit represivní opatření státu. Tyto případy jsou následně řešeny podle zvláštního zákona¹⁰. *“Pokud se jedná o dítě mladší patnácti let, které není trestně odpovědné a dopustí-li se činu jinak trestného, lze na návrh státního zastupitelství nebo soudu pro mládež uložit opatření. Jako možná opatření zákon uvádí dohled probačního úředníka, zařazení do terapeutického, psychologického nebo jiného vhodného výchovného programu ve středisku výchovné péče, ochrannou výchovu (u činu, za nějž TZ dovoluje uložení výjimečného trestu a dítě v době spáchání činu dovršilo dvanáctý rok svého věku a je mladší než patnáct let)”*.¹¹

Jedná-li se o mladistvé, pak může soud pro mládež uložit výchovná, ochranná nebo trestní opatření. Za výchovná opatření se považují dohled probačního úředníka, probační program, výchovné povinnosti, výchovná omezení nebo napomenutí s výstrahou. Mezi ochranná opatření se řadí ochranné léčení, zabránění věci a ochranná výchova. Jako trestní opatření lze uložit obecně prospěšné práce, peněžité opatření, peněžité opatření s podmíněným odkladem výkonu, propadnutí věci, zákaz činnosti, vyhoštění, podmíněné odsouzení a odnětí svobody nepodmíněně¹². Trestání mladistvých má samozřejmě svá specifika, z nichž asi nejvýznamnější je ta skutečnost, že soudnictví ve věcech mladistvých vykonávají soudy pro mládež a orgány činné v trestním řízení spolupracují s příslušným orgánem sociálně-právní ochrany dětí. Neméně významné specifikum je v tom, že při uložení trestního opatření odnětí svobody nepodmíněně se trestní sazby odnětí svobody stanovené TZ u mladistvých snižují na polovinu, přičemž však horní hranice trestní sazby nesmí převyšovat pět let a dolní hranice jeden rok. Výjimka je u provinění, za které TZ dovoluje uložení výjimečného trestu. Zde může soud

¹⁰ zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže

¹¹ blíže §§ 89, 93 zákona č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže.

¹² blíže §§ 10, 15, 21, 24 zákona č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže

uložit mladistvému trest odnětí svobody na pět až deset let. Vývoj stavu obviněných a odsouzených mladistvých je uveden v tabulce v příloze č. 6, kde je také pro ilustraci uvedeno složení všech odsouzených podle dosaženého stupně vzdělání.

3.3 Otázka snížení hranice trestní odpovědnosti

Lze říci, že existuje určitá nechuť orgánů činných v trestním řízení zabývat se delikty dětských pachatelů, jelikož tyto jsou vždy odloženy pro nedostatek věku, čili nedosahují hranice trestní odpovědnosti a čas strávený šetřením těchto případů by mohl být účinněji využit pro šetření v trestní věci trestně odpovědného pachatele. Další otázka, o které se dnes hovoří, je návrh na snížení hranice trestní odpovědnosti, který by měl být zapracován do novely trestního zákona. Osobně si myslím, že navrhované snížení hranice trestní odpovědnosti z patnácti na čtrnáct let problém kriminality mládeže nějakým zásadním způsobem nevyřeší. Situace by mohla být optimističtější tehdy, pokud by se začalo uvažovat o razantnějším snížení této hranice a to až na dvanáct let. Vždyť podíváme-li se na dnešní mládež, nelze přehlédnout jejich časnou vyspělost a to jak fyzickou, tak i psychickou. Tyto markanty jsou nejvíce znát tehdy, porovnáme-li sami sebe se svými dětmi ve stejném období života. Pokud někdo hovoří o tom, že je tento věk velmi nízký pro stanovení trestní odpovědnosti, pak bych oponoval s tím, že pokud se každý chová dle společností určených a uznávaných norem, nemusí se nějakých represivních opatření ze strany státu vůbec obávat. Naopak, kdo k trestné činnosti inklinuje, či směřuje, musí počítat s tím, že se bude společnost vůči jeho delikventnímu chování bránit.

4. Tři aspekty recidivy kriminality

Pojetí recidivy kriminality lze rozdělit ze třech hledisek. Stále se jedná o osoby páchající trestnou činností, avšak jsou zde patrné rozdíly.

Z právního pohledu hovoříme o recidivě v tom případě, kdy pachatel spáchá trestný čin, ačkoliv již byl dříve pro trestný čin pravomocně odsouzen. Pokud předchozí rozsudek nenabyl právní moci, nejde o recidivu, ale o souběh trestných činů. „Recidiva je v našem trestním zákoně považována za fakultativně přitěžující okolnost (§ 34 písm.j TZ (trestního zákona). Soud je oprávněn podle povahy předchozího odsouzení nepokládat tuto okolnost za přitěžující. Přitěžující okolností může být jak recidiva stejnorodá, tj. byl-li pachatel odsouzen pro týž trestný čin (tzv. recidiva speciální), nebo pro trestný čin téhož druhu, tak i recidiva obecná (nestejnorodá), tj. byl-li pachatel dříve odsouzen pro trestný čin jiného druhu. Trestní zákon nevyklučuje recidivu ani u nedbalostních trestných činů.“¹³ V souvislosti s tímto vymezením úzce souvisí postup orgánů činných v trestním řízení, zejména soudu, který na základě volného hodnocení důkazů s ohledem na § 34 písm.j TZ nezávisle rozhoduje o přitěžující okolnosti recidivy u konkrétního případu trestného činu. Z toho vyplývá, že posuzování recidivy jako přitěžující okolnosti má fakultativní charakter. Pokud je recidiva znakem skutkové podstaty trestného činu (např. krádež § 247 odst.1 písm.e, nebo ohrožení pod vlivem návykové látky § 201 písm.a, b TZ), nelze ji jako přitěžující okolnost posuzovat.

V právním pojetí recidivy je také nutné vymezit pojem „zvlášť nebezpečný recidivista“, za kterého se považuje pachatel, který spáchal zvlášť závažný úmyslný trestný čin, ačkoliv již byl dříve pro takový nebo jiný zvlášť závažný úmyslný trestný čin potrestán (§ 41 odst.1 TZ). Za zvlášť závažné trestné činy se považují trestné činy, které jsou uvedeny v § 62 TZ a dále úmyslné trestné činy s horní hranicí trestní sazby nejméně osm let. Pokud je pachatel soudem prohlášen za zvlášť nebezpečného recidivistu, znamená to pro něho i další právní následky, kterými jsou zejména zvýšení horní hranice trestní sazby o jednu třetinu, podmíněné propuštění je možné až po odpykání dvou třetin výkonu trestu odnětí svobody (§ 42 TZ) a pachatel je zpravidla zařazen do věznice se zvýšenou ostrahou s přísnějším režimem výkonu trestu (§ 39a odst.2 písm.d TZ).

---

¹³ Zapletal, J. a kol.: Kriminologie. Díl II. Zvláštní část (třetí upravené vydání – dotisk), Policejní akademie České republiky, Praha 2000. ISBN 80-7251-003-7, s. 28.

Z kriminologického pohledu se jedná se o pojem mnohem širší než v pojetí právním. Zde není podstatné, zda byl pachatel již v minulosti stíhán nebo odsouzen za předchozí trestný čin, ale zásadní je ta skutečnost, že se opět dopustil trestné činnosti. Pro toto pojetí recidivy je tedy příznačné charakterizování osoby pachatele v tom ohledu, zda od něj v budoucnu hrozí nebezpečí spáchání dalšího trestného činu a na tomto základu je také možné hledat různá opatření, která by mohla zabránit jeho opětovnému páčání trestné činnosti.

Z penologického pohledu se hovoří o recidivě kriminality tehdy, pokud je pachatel trestného činu nejméně podruhé ve výkonu trestu odnětí svobody. „Touto skutečností je ovlivněna volba prostředků k dosažení účelu trestu. Při volbě těchto prostředků by mělo být vzato v úvahu, že působení na odsouzeného při výkonu předchozího trestu nesplnilo očekávaný cíl a bylo v podstatě neúčinné“.¹⁴ Penologické pojetí recidivy je také zohledněno v § 39a TZ, který upravuje výkon trestu odnětí svobody ve čtyřech základních typech věznic a to s dohledem, s dozorem, s ostrahou nebo se zvýšenou ostrahou.

5. Možné způsoby řešení

Řešení problému předcházení vzniku delikventního chování směřujícího ke kriminálnímu jednání s následnou recidivitou není zdaleka jednoduchou a krátkodobou záležitostí. Do aktivit preventivní činnosti jsou proto zapojeny všechny orgány státní moci a správy, s cílem předcházení nebo snížení trestné činnosti a zejména zajištění bezpečnosti občanů a jejich základních práv a svobod.

5.1 Omezování příležitostí

Jako jeden ze způsobů se nabízí aktivity spojené se snahou o výrazné omezení,

---

¹⁴ Zapletal, J. a kol.: Kriminologie. Díl II. Zvláštní část (třetí upravené vydání – dotisk), Policejní akademie České republiky, Praha 2000. ISBN 80-7251-003-7, s. 29.

nebo celkové zamezení příležitostí k páčání trestné činnosti. Ne nadarmo se v této souvislosti říká: „Příležitost dělá zloděje“. Příležitost by však, na člověka chovajícího se v souladu s právem, racionálně uvažujícího a s patřičnou dávkou sebekontroly, neměla mít teoreticky žádný vliv.

Skutečnost je však jiná a často se kriminálních deliktů dopouštějí i osoby, od kterých bychom to nikdy nepředpokládali. Proto je důležité, abychom těmto příležitostem předcházeli. Jedná se často o tak elementární věci, jako je například zajištění svého osobního vozidla před zcizením, či neoprávněným zneužitím. V dalším výčtu by mohl být nezajištěný objekt, či ponechání osobní věci bez dozoru na veřejnosti, neuzamčené jízdní kolo, či ponechání našeho „domácího mazlíčka“ (psa) uvázaného před obchodem. Všechny tyto příklady by však neměly být podnětem ke zcizení, či zneužití. V morálně vyspělé společnosti by to mělo být zcela normální a běžné. Vždyť se jedná o mé osobní věci, které jsem si koupil za prostředky legálně získané, jsou mým vlastnictvím a nikdo jiný na ně nemá právo. Takovouto (dle našich poměrů) lehkomyšlnost bych si však mohl dovolit pouze ve státech, kde je morálka a právní vědomí občanů na takové úrovni, že nikoho ani nenapadne, že by si přivlastnil věc, která mu nepatří. Četl jsem v médiích, že to z velké části platí například na Islandu a donedávna i ve Švédsku, avšak zde se situace vlivem přílivu migrantů podstatně změnila, a to k horšímu.

Proto se v rámci situační prevence zajišťuje všemi možnými způsoby majetek a objekty zájmu kriminálně jednajících osob. Za tímto účelem jsou vynakládány nemalé finanční prostředky. Účelnými se jeví **technické prostředky**, které mohou být mechanické (různé zámky, závory, mříže, ochranná skla, trezory aj.) nebo elektronické, sloužící k zabránění zcizení věcí, nebo vstupu do různých objektů. Příkladem mohou být například různé elektronické kódy na zboží v supermarketech, průmyslové kamery, ať již v budovách, či na veřejných prostranstvích, elektronické zabezpečovací systémy napojené na pulty centralizované ochrany aj.

Velmi účinným opatřením je umístování průmyslových kamer s obrazovým a někdy i zvukovým záznamem na veřejně přístupná místa i do různých objektů. Díky záznamu delikventního chování pachatele se již podařilo, zejména za pomoci veřejnosti, zadržet nejednoho pachatele. Díky kamerovému systému se hovoří o podstatném snižování trestné činnosti v místech, kde je instalován. V tomto případě se jako určitý problém vidí pouze finanční nákladnost při zřizování kamerových systémů a pokud se jedná o objekty a státní instituce, musí být upozornění o tom, že je zde umístěn kamerový systém. Mohu zde opět uvést příklad z jedné školy, kam byl umístěn kamerový systém. Po instalaci se zvedla vlna nevole ze strany studentů a následovaly také stížnosti od rodičů těchto studentů s odůvodněním, že jsou tímto omezována práva studentů. Na základě jejich tlaku byla škola nucena odstranit kamery z míst, kde zejména docházelo k delikventnímu jednání studentů (šatny, toalety, aj.).

Dalším opatřením je **fyzická ochrana**, kterou zajišťují zejména příslušníci Policie ČR, Městské policie nebo dnes celkem dosti využívané a rozšířené civilní bezpečnostní služby.

5.2 Příklad z praxe

Dílčí úspěchy preventivního působení se někdy dostavují při zavedení často originálních způsobů řešení. Jako příklad zde uvádím opatření jednoho nápravného zařízení (věznice) v USA. Tento případ jsem sledoval ve zpravodajském pořadu TV Nova asi v září roku 2006. V této věznici byly veškeré prostory, ve kterých pobývali a měli do nich přístup odsouzení, vymalovány růžovou barvou. Stejně tak i oděvy odsouzených a veškeré zařízení cel mělo růžovou barvu. Tímto opatřením byli uvěznění trestanci značně znechuceni, cítili se poníženi a celkově klesla i agresivita uvnitř věznice. Toto opatření je již staršího data a proto byly následně uváděny počty odsouzených, kteří se do tohoto vězení vrátili. Před vymalováním věznice růžovou barvou, se roční počet odsouzených, kteří se opět navraceli do výkonu trestu odnětí svobody, pohyboval okolo 32%. Po zavedeném opatření se tento počet snížil asi na 6%. Výsledek

opatření (dá-li se to opravdu připisovat růžové barvě), byl v tomto případě zřejmý. Na základě této zkušenosti údajně měly o zavedení tohoto opatření zájem i jiné věznice v USA. Tento případ se zdá spíše úsměvným, avšak je zde možné působení na psychiku „tvrdých“ zločinců. Za zamyšlení by možná stálo využití této zkušenosti i v našich podmínkách, například u některého z výchovných ústavů, ve kterém jsou umístěni mladiství delikventi.

5.3 Obrana obchodníků

Jako poměrně nápaditý způsob prevence před pachateli přestupků, někdy i potenciálních trestných činů, zejména týkající se krádeží v obchodech, vidím opatření některých prodejců, kteří prostřednictvím záznamu z průmyslových kamer v obchodech zjistili, kteří „zákazníci“ v jejich obchodech kradou. Následně z tohoto záznamu vytvořili fotografie dotčených osob při jejich činnosti v obchodě a tyto umístili na vstupní dveře, či výkladní skříň obchodu. Tyto osoby však mohou proti takovému řešení protestovat a domáhat se svého práva, vyplývajícího z čl. 10 Listiny základních práv a svobod. Dle prodejců si však zatím nikdo z dotčených osob nestěžoval a krádeže se v jejich obchodě tímto opatřením snížily na minimum nebo zcela vymizely, každopádně však velmi účinně působí při prevenci recidivního jednání pachatelů jakékoliv věkové skupiny. U uvedených fotografií však nepíše například „pozor kradou“, jelikož by se okamžitě dostali do rozporu se zákonem (presumpce nevinny), ale je zde uveden text „nezvaní hosté“.¹⁵

5.4 Návrh alternativního trestu

Prvotním zájmem společnosti však je, aby k trestné činnosti a následně k recidivě trestné činnosti, vůbec nedocházelo. Odhlédneme-li od prevence v oblastech výše uvedených, můžeme také hovořit o prevenci při ukládání trestu soudem, zejména použitím alternativních trestů, které jsou v dnešní době celkem dost uplatňovány.

---

¹⁵ viz Televizní noviny - TV Nova dne 8.1.2007

Jako jeden z možných způsobů alternativního trestu bych navrhoval možnost umístění pachatele na určitou dobu do rodiny, která byla předmětem jeho trestné činnosti. Toto opatření by však bylo možné pouze u méně závažných trestných činů. Jednalo by se o to, že by byl pachatel nucen žít v této rodině i přes tu skutečnost, že jim nějakým způsobem ublížil. Zde by se musel smířit s určitým opovržením a výčitkami vůči jeho osobě ze strany poškozených a byl by bezprostředně ovlivňován jejich citovou deprivací. Myslím si, že by tato situace silně působila na jeho svědomí a city a mohla by dosti silně ovlivnit i formování jeho osobnosti při pocitech viny, které by u něho musely nastat. Značným problémem by však bylo, zda by byla schopna rodina, které pachatel nějakým způsobem ublížil, tohoto člověka tolerovat ve své bezprostřední blízkosti a pokud ano, aby následně jejich nenávist nevygradovala do msty ve formě fyzického útoku proti němu.

Použití alternativních trestů je vhodné zejména proto, aby se narušenost pachatelů dále neprohlubovala pobytem v nápravném zařízení s ještě více narušenými pachateli a existuje zde i reálný předpoklad, že tento druh trestu splní svůj účel a bude dostatečným pro reedukaci pachatele, bez jeho izolace před společností a vytržení z kontextu běžného života. Trest odnětí svobody by měl být poslední možností, jak dosáhnout nápravy pachatele trestného činu. U „zatvrzelých“ a nenapravitelných zločinců však zřejmě jiná cesta není a proto nezbyvá nic jiného, nežli je izolovat od lidské společnosti umístěním do nápravného zařízení a tím společnost před jejich trestnou činností alespoň chránit.

6. Průzkum ve školním prostředí

V souvislosti s příčinami vzniku delikventního chování mládeže, o nichž je hovořeno v předchozích kapitolách, jsem provedl průzkum u studentů SOŠ a SOU Neratovice. Za tímto účelem jsem vytvořil dva dotazníky, z nichž jeden je zaměřen na výskyt šikany na uvedené škole a druhý je směřován k negativnímu chování a možnému sociálně patologickému chování studentů. V dotaznících jsou

odpovědi koncipovány ve většině případů v uzavřené formě, některé však i v otevřené. Oba dotazníky byly vyplňovány anonymně, z důvodu předpokládané větší míry pravdivosti odpovědí. Uvedený průzkum jsem zaměřil na mladistvé ve věku 15 – 17 let, studující na středním odborném učilišti. Struktura dotazovaných (respondentů) se skládá z chlapců i dívek s celkem zanedbatelným početním rozdílem. Oba dotazníky jsou i s vyhodnocením počtu odpovědí a rozlišením chlapci – dívky, uvedeny v příloze č. 1 – 4.

Při vyhodnocování dotazníků týkajících se šikany se z 36 chlapců přiznal pouze jeden, že je ve škole šikanován. Uvedl, že jej šikanuje jeden chlapec asi jednou do měsíce, nejčastěji ve třídě nebo na WC. Jako projevy šikany uvedl nadávky, bití, fackování, kopání a rány pěstí. Důvod v šikaně vůči jeho osobě vidí v tom, že je silnější postavy. Tento chlapec je ve své třídě rád a má zde i dobrého kamaráda. O šikaně však nikomu neřekl, a to ani rodičům, či učitelí. Kdo by mu mohl pomoci neví. Dále uvádí, že není sám, komu ve třídě nebo ve škole ubližují. U ostatních jsou zajímavé odpovědi na otázku: „Kdo si myslíš, že by ti nejvíce mohl pomoci a jak?“. Nejčastěji uvádějí rodinu, kamarády, jeden dokonce „moje pravačka“ a nejsmutnější odpověď zní: „Nikdo takový není“. Zajímavý je také názor, jak by měl být potrestán ten, kdo ubližuje jinému. Většinou uvádějí snížení známky z chování, kázeňské opatření, udělat mu to, co dělá jinému, aby věděl jaké to je, ale také se objevily odpovědi - elektrické křeslo nebo smrt.

Jiná situace je u dívek, kde se z celkového počtu 55 čtyři přiznaly, že jsou šikanovány. Jako nejčastější projevy šikany uvádějí nadávky, ponižování, pomluvy, posměch, fackování a bití. Jedna uvádí, že je jí ubližováno každý den, dvěma ubližují každý týden a jedné ubližují asi jednou za měsíc. Agresorkami jsou dívky a to jedna, dvě i tři. Všechny uvádějí, že se to děje ve třídě. Dvě dívky uvedly, že to někomu řekly a ten jim pomohl, jedna o tom někomu řekla, ale ten jí nepomohl a jedna o tom nikomu neřekla. Obecně by dívky čekaly nejčastěji pomoc od rodiny, kamarádů, přítele, učitele a jedna uvedla od sebe samé. Agresor by podle nich měl být potrestán tvrdě, sníženou známkou z chování, nápravným zařízením, odplatou stejnou měrou, či vyloučením ze školy.

Při vyhodnocování druhého dotazníku jsem byl celkem překvapen zjištěnými fakty. Například ze 49 dotazovaných chlapců jich $\frac{2}{3}$ kouří cigarety a uvádí že začali nejčastěji od 9 do 15 let. Alkoholické nápoje pije často 7 chlapců, příležitostně 39, nikdy 3 a pít je začali nejčastěji od 10 do 16 let. Závažnějším zjištěním je ta skutečnost, že 19 z nich již zkusilo nějakou drogu. Drogu, stejně jako alkohol dostali nejčastěji od kamarádů. Dalším překvapivým faktem je to, že 28 z nich již někdy něco odcizilo a dokonce 3 byli sexuálně obtěžováni. Pouze 22 chlapců odsuzuje rasismus. Osobně svědkem krádeže jich bylo 25 a loupeže 10. Také 10 z nich již bylo někdy přepadeno a 6 bylo svědkem anonymního telefonátu.

U dívek, kterých bylo dotazováno celkem 39, je situace ještě horší než u chlapců. Cigarety kouří $\frac{3}{4}$ a začaly od 9 do 15 let. Alkohol jich pije často 5, příležitostně 31 a nikdy pouze 3. Drogu již někdy zkusilo 18 z nich. Drogu, stejně jako alkohol, jim nejčastěji dali kamarádi. Osobně svědkem krádeže jich bylo 16, loupeže 3 a 23 z nich již někdy něco odcizilo. Sexuálně obtěžováno již někdy bylo 10 dívek. Svědkem anonymního telefonátu jich bylo 15 a 8 dívek uskutečnilo někdy osobně anonymní telefonát. Na rozdíl od chlapců jich 29 odsuzuje rasismus.

Toto je pouze stručný výčet z odpovědí, které respondenti uvedli do dotazníků. Nelze zde hodnotit každou odpověď samostatně, proto jsem vybral jen ty, které mne dosti překvapily. Jak dalece jsou však věrohodné, nelze objektivně zhodnotit. Dalším zjištěním, které se poměrně odchyluje od teorie, je ta skutečnost, že delikventního jednání se dopouštějí mladiství, kteří vyrůstali v úplné rodině, vychovávali je rodiče, kteří neměli nikdy potíže se zákonem a celkové finanční zabezpečení rodiny je v naprosté většině případů dobré. Převážná část respondentů také uvedla, že v předškolním věku navštěvovala školku a že je v jejich rodině dobrá komunikace a otevřeně hovoří o svých problémech.

Závěr

V této práci jsem se snažil popsat základní pojmy a problémy spojené s tématem. Ačkoliv se problém recidivy z kriminologického hlediska zdá býti na první pohled celkem jasný a ne právě složitý, skutečnost je zcela odlišná. Začneme-li se zabývat jednotlivými oblastmi, do kterých se v souvislosti s tímto problémem dostaneme, zjistíme, že se naopak jedná o velmi obsáhlé téma, které

zasahuje do různých oblastí společenského života a hlavně zjistíme tu skutečnost, že se nás všech toto téma také přímo dotýká. Vždyť recidiva delikventního jednání a zejména kriminality je problém celospolečenský a následně i celosvětový a jeho řešení není v žádném případě jednoduchou záležitostí. Proto se snažíme nalézt konkrétní příčiny a podmínky, které iniciují a umožňují vznik delikventního chování mládeže a zejména hledat účinné metody, které by tomuto negativnímu jevu zamezily. Pokud bychom byli v této oblasti úspěšní nebo alespoň úspěšnější, výsledky by na sebe nedaly dlouho čekat a naše snažení by se projevilo minimálně v tom, že by alespoň v první fázi přestaly být neustále přeplněné věznice a občané našeho státu by se mohli cítit bezpečněji a svým způsobem i svobodněji.

Recidiva mládeže v oblasti sociálně patologických jevů s možností následného delikventního jednání si právem zasluhuje naši pozornost. Vždyť se jedná o nastupující generaci, která nás bude muset během několika málo let nahradit ve všech sférách a oblastech společenského života. Na jejich bedrech bude zanedlouho ležet budoucnost našeho státu, jeho rozvoj a prosperita. Proto je velmi důležité, jak dnes na naši mládež výchovně působíme a připravujeme ji pro další život a výchovu příštích generací. Snahou celé společnosti by proto mělo být odstranění negativních jevů, které nutně působí záporně při rozvoji osobnosti a její socializaci. Nelze se pouze smířit s tím, že fenomén trestné činnosti zde vždy byl, je a nutně i bude, ale je třeba se snažit s tímto problémem bojovat a hledat způsoby, jak jej odstranit, a to pokud možno jednou pro vždy.

Nemůžeme si však namlouvat, že se nám to v blízké budoucnosti nějak výrazně podaří, jelikož, pokud se sebekriticky podíváme do svého svědomí, nějakého sociálně patologického jevu se v mládí dopustil skoro každý z nás, ačkoliv si to dnes nechceme přiznat. Proto je třeba cílevědomého působení na všestranný rozvoj mladých lidí, snažit se kladně ovlivňovat jejich postoje, probudit v nich potřebnou míru altruismu a empatie vůči ostatním členům společnosti a celkově usilovat o jejich pozitivní morální a mravní vývoj. Můžeme pouze doufat, že přenášení kladných vzorců chování z generace na generaci se někdy v budoucnosti zúročí a negativní jevy ve společnosti budou odstraněny.

Seznam základní použité literatury:

- Helus, Z.: Sociální psychologie pro pedagogy. Grada Publishing, a.s., Praha 2007, ISBN 978-80-247-1168-3
- Matoušek, O. - Matulová, A. - Kopoldová, B. - Chalupová, J. – Halík, T.: Práce s rizikovou mládeží. Portál, Praha 1996, ISBN 80-7178-064-2
- Matoušek, O. - Kroftová, A.: Mládež a delikvence. Portál, Praha 1998, ISBN 80-7178-226-2
- Zákon č. 44/1974 Sb., o ochranném dohledu.
- Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších změn a doplnění.
- Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (Trestní řád), ve znění pozdějších změn a doplnění.

- Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže.
- Zákon č. 257/2000 Sb., o probační a mediační službě.
- Zapletal, J. a kol.: Kriminologie. Díl I. Obecná část (třetí upravené vydání – dotisk). Policejní akademie České republiky, Praha 2001. ISBN 80-85981-87-4
- Zapletal, J. a kol.: Kriminologie. Díl II. Zvláštní část (třetí upravené vydání – dotisk). Policejní akademie České republiky, Praha 2000. ISBN 80-7251-003-7
- Zoubková, I., Nikl, J., Černíková, V.: Kriminalita mládeže. 1. vydání. Policejní akademie České republiky, Praha 2001, ISBN 80-7251-070-3

Doplňková literatura:

- Heřman, R. - Hejda, J.: Kriminologie. Vysoká škola ekonomická v Praze, Oeconomica 2006
- Kaiser, G.: Kriminologie. 1. vydání. Praha, C.H.Beck 1994, ISBN 80-7179-002-8
- Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších změn a doplnění.
- Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších změn a doplnění.
- Zapletal, J. a kol.: Prevence kriminality. Policejní akademie České republiky, Praha 2000. ISBN 80-7251-047-9

Další zdroje:

- Ročenky Vězeňské služby České republiky.
- Suchý, O. : Postavení nebezpečných recidivistů v mezinárodním srovnání. Právní rozhledy č. 11/1994
- Statistiky Policejního prezidia ČR
- Zpravodajství TV Nova dne 8.1.2007

Příloha č. 1

Dotazník na zjištění výskytu šikany ve školním prostředí – chlapci.

INSTRUKCE: Zakroužkuj nebo podtrhni odpověď, která je pravdivá. NEPODEPISUJ SE!

Jsi: chlapec – děvče		
1. Jsi rád(a) v této třídě?	31x Ano	5x Ne
	Oznámkuj známkou od jedničky do pětky:	1 2 3 4 5
2. Máš ve třídě dobrého kamaráda?	34x Ano	2x Ne
3. Jaké bylo tvoje poslední vysvědčení?	- jedničky a dvojky, případné samé jedničky; 2x	
	- několik trojek; 11x	
	- několik čtyřek; 19x	
	- jedna i více pětěk. 4x	
4. Patříš ve vaší třídě do nějaké party?	16x Ano	20x Ne
5. Jakou známku jsi dostal(a) na vysvědčení z chování?	- jedničku 33x	
	- dvojku 3x	
	- trojku 0x	
6. Byl(a) jsi svědkem toho, že je ubližováno tvému spolužákovi jinými spolužáky ze školy?	8x Ano	28x Ne
7. Ublížoval nebo ubližuje někdo ze třídy tobě?	1x Ano	35x Ne
8. Jak ti ubližují? (Stačí, když zaškrtněš, co se ti stalo, ale můžeš to popsat i vlastními slovy.)	Ignorování – posměch – pomluvy – ponižování – nadávky – bití – fackování – kopání – rány pěstí	Jinak – jak?
9. Zamysli se a napiš, jak často ti bylo ubližováno:	- Téměř každý den	
	- Téměř každý týden	
	- Asi jednou do měsíce	
10. Kde se to děje?	Ve třídě - na chodbě - v šatně - na WC - v jídelně - v družině - cestou do školy nebo ze školy - v	
	Pokud jinde, tak kde?	

	tělocvičně - na hřišti	
11. Ten, kdo ti ubližuje, je chlapec, nebo dívka?	Dívka	Chlapec
Kolik je těch, kteří ti ubližují?	1	1x 1
	2	2
	3	3
	Více než 3	Více než 3
12. Ublíží ti někdo ze školy?	1x Ano	14x Ne
13. Řekl(a) jsi o tom někomu?	0x Ano	11x Ne
14. Pomohl ti ten, komu jsi to řekl(a)?	0x Ano	10x Ne
15. Myslíš si, že je dobrý nápad požádat o pomoc učitele?	13x Ano	23x Ne
16. Byl potrestán ten, kdo ti ubližoval?	1x Ano	5x Ne
17. Řekl(a) jsi o tom, že ti někdo ubližuje, rodičům?	0x Ano	5x Ne
18. Kdo si myslíš, že by ti nejvíce mohl pomoci a jak?		
Rodina a kamarádi, moje pravačka		
19. Jsi sám (sama), komu ve třídě nebo ve škole ubližují?	1x Ano	4x Ne
20. To, že ti někdo ubližuje, není správné, a jistě myslíš na to, proč tohle trápení máš zrovna ty. Řekli ti, proč ti ubližují? Nebo co si myslíš, že je k tomu vede, aby ti ubližovali? 0x		
21. Zkusil(a) jsi se bránit?	1x Ano	4x Ne
22. Jak si myslíš, že by měl být potrestán někdo, kdo ubližuje jinému?		
Smrt, el. křeslo, snížená známka z chování, kázeňské opatření, udělat mu to samé, aby věděl jaké to je		
23. Ublíží ti někdo z jiné školy?	0x Ano	5x Ne
	Jak ti ubližují?	
	Kolik jich je?	
	Jak často se to děje?	

Příloha č. 2

Dotazník na zjištění výskytu šikany ve školním prostředí – dívky.

INSTRUKCE: Zakroužkuj nebo podtrhni odpověď, která je pravdivá. NEPODEPISUJ SE!		
Jsi: chlapec – <u>děvče</u>		
1. Jsi rád(a) v této třídě?	45x Ano	10x Ne

	Oznámkuj známkou od jedničky do pětky:	1 2 3 4 5
2. Máš ve třídě dobrého kamaráda?	49x Ano	6x Ne
3. Jaké bylo tvoje poslední vysvědčení?	- jedničky a dvojky, případné samé jedničky;	3x
	- několik trojek;	32x
	- několik čtyřek;	16x
	- jedna i více pětěk.	4x
4. Patříš ve vaší třídě do nějaké party?	37x Ano	18x Ne
5. Jakou známku jsi dostal(a) na vysvědčení z chování?	- jedničku	54x
	- dvojku	1x
	- trojku	0x
6. Byl(a) jsi svědkem toho, že je ubližováno tvému spolužákovi jinými spolužáky ze školy?	12x Ano	43x Ne
7. Ublížoval nebo ubližuje někdo ze třídy tobě?	4x Ano	51x Ne
8. Jak ti ubližují? (Stačí, když zaškrtněš, co se ti stalo, ale můžeš to popsat i vlastními slovy.)	Ignorování – posměch – pomluvy – ponižování – nadávky – bití – fackování – kopání – rány pěstí	Jinak – jak?
9. Zamysli se a napiš, jak často ti bylo ubližováno:	- <u>Téměř každý den</u>	
	- Téměř každý týden	
	- <u>Asi jednou do měsíce</u>	
10. Kde se to děje?	<u>Ve třídě - na chodbě</u> - v šatně - na WC - v jídelně - v družině - <u>cestou do školy nebo ze školy</u> - v tělocvičně - na hřišti	Pokud jinde, tak kde?
11. Ten, kdo ti ubližuje, je chlapec, nebo dívka?	Dívka	Chlapec

Kolik je těch, kteří ti ubližují?	1x 1	1x1
	1x 2	2
	3	3
	2x Více než 3	Více než 3
12. Ubližuje ti někdo ze školy?	2x Ano	53x Ne
13. Řekl(a) jsi o tom někomu?	4x Ano	51x Ne
14. Pomohl ti ten, komu jsi to řekl(a)?	4x Ano	51x Ne
15. Myslíš si, že je dobrý nápad požádat o pomoc učitele?	23x Ano	32x Ne
16. Byl potrestán ten, kdo ti ubližoval?	5x Ano	50x Ne
17. Řekl(a) jsi o tom, že ti někdo ubližuje, rodičům?	2x Ano	53x Ne
18. Kdo si myslíš, že by ti nejvíce mohl pomoci a jak? Rodina, kamarádi, přítel, učitel, sama		
19. Jsi sám (sama), komu ve třídě nebo ve škole ubližují?	2x Ano	53x Ne
20. To, že ti někdo ubližuje, není správné, a jistě myslíš na to, proč tohle trápení máš zrovna ty. Řekli ti, proč ti ubližují? Nebo co si myslíš, že je k tomu vede, aby ti ubližovali? Jsem prý trapná !		
21. Zkusil(a) jsi se bránit?	7x Ano	48x Ne
22. Jak si myslíš, že by měl být potrestán někdo, kdo ubližuje jinému? Tvrdě, vyloučení ze školy, snížená známka z chování, nápravné zařízení, udělat mu to samé		
23. Ubližuje ti někdo z jiné školy?	2x Ano	53x Ne
	Jak ti ubližují? Nadávání - bití	
	Kolik jich je? 3 a 8	
	Jak často se to děje? 1x měsíčně	

Příloha č. 3

Dotazník ke zjištění možných příčin vzniku a výskytu sociálně patologického chování - chlapci

INSTRUKCE: Zakroužkuj nebo podtrhni odpověď, která je pravdivá.	
NEPODEPISUJ SE!	
Jsi: <u>chlapec</u> – děvče	

1) Kouříš cigarety?	33x ANO	16x NE
2) V kolika letech jsi začal(a)? 9 let-1x,10 let-2x,11 let-2x,12 let-7x,13 let-5x,14 let-6x,15 let-9x,17 let-1x		
3) Piješ alkoholické nápoje? 7x často 39x příležitostně 3x nikdy		
4) V kolika letech jsi začal(a)? 10 let-1x, 12 let-2x, 13 let-5x, 14 let-12x, 15 let-17x, 16 let-2x		
5) Kdo ti alkohol nabídl poprvé? 6x rodič 4x příbuzný 29x kamarád 10x jiný		
6) Zkusil(a) jsi již nějakou drogu?	19x ANO	30x NE
7) Kdo ti drogu nabídl poprvé? 0x příbuzný 12x kamarád 11x jiný		
8) Užívá někdo z tvých kamarádů drogy?	33x ANO	16x NE
9) Hraješ na automatech?	11x ANO	38x NE
10) Pociťuješ závislost na automatech?	0x ANO	49x NE
11) Byl(a) jsi osobně svědkem krádeže?	25x ANO	24x NE
12) Zcizil(a) jsi někdy něco? (cokoliv)	28x ANO	21x NE
13) Byl jsi osobně svědkem loupeže?	10x ANO	39x NE
14) Znáš osobně někoho kdo krade?	29x ANO	20x NE
15) Jsi členem nějaké party nebo gangu?	20x ANO	29x NE
16) Znáš nějakou partu nebo gang?	35x ANO	14x NE
17) Byl(a) jsi někdy někým přepaden(a)?	10x ANO	39x NE
18) Vyrůstal(a) jsi v úplné rodině (otec + matka)?	46x ANO	3x NE
19) Kolik máš sourozenců? 0-8x, 1-23x, 2-12x, 3-4x, 4-2x		
20) Měl někdo z rodiny potíže se zákonem?	4x ANO	45x NE
21) Byl již někdo z rodiny soudně trestán?	3x ANO	46x NE
22) Je finanční zabezpečení vaší rodiny dobré?	44x ANO	5x NE
23) Kamarádíš se s Romy?	17x ANO	32x NE
24) Kamarádíš se s dětmi jiných menšinových skupin?	28x ANO	21x NE
25) Měl(a) jsi někdy sníženou známku z chování?	18x ANO	31x NE
26) Byl(a) jsi někdy sexuálně obtěžován(a)?	3x ANO	46x NE
27) Navštěvoval(a) jsi školku?	46x ANO	3x NE
28) Kdo tě v dětství vychovával? 49x rodiče 0x prarodiče 0x jiní		
29) Jaké máš zájmy nebo záliby? Nejčastěji – sport, PC, hudba, holky, nic		
30) Byl(a) jsi svědkem anonymního telefonátu?	6x ANO	43x NE
31) Uskutečnil(a) jsi někdy osobně anonymní telefonát?	0x ANO	49x NE
32) Je v tvé rodině dobrá komunikace?	46x ANO	3x NE
33) Hovoříte doma otevřeně o svých problémech?	27x ANO	22x NE
34) Na koho se v případě potřeby obrátíš o pomoc? Nejčastěji – rodiče, kamarádi, strýc, teta, přítelkyně, policie, komu věřím, nikoho		
35) Myslíš si, že dostáváš dostatečně vysoké kapesné?	31x ANO	18x NE
36) Závidíš někomu jeho finanční možnosti?	14x ANO	35x NE
37) Chceš jít po ukončení školy pracovat?	37x ANO	12x NE
38) Chceš po ukončení školy dále studovat?	22x ANO	27x NE

39) Řeší škola dostatečně kázeňské problémy žáků?	42x ANO	7x NE
40) Zajímají se rodiče o dění ve škole?	44x ANO	5x NE
41) Zajímají se rodiče jak trávíš svůj volný čas?	37x ANO	12x NE
42) Kolik času strávíš denně u televize?	Různě – od 30 min. do 8 hod.	
43) Kolik času strávíš denně u počítače?	Různě – od 30 min. do 5 hod.	
44) Jaké pořady sleduješ v televizi nejvíce?	Nejčastěji – filmy, sport, komedie, horory, reality show, různé, nesleduji	
45) Myslíš si, že je ve škole dostatečná právní výchova?	34x ANO	15x NE
46) Dokážeš někomu v případě potřeby pomoci?	47x ANO	2x NE
47) Souhlasíš se zaměřením hnutí skinhead?	14x ANO	35x NE
48) Odsuzuješ rasismus?	22x ANO	27x NE
49) Dokázal(a) bys oznámit šikanu?	36x ANO	13x NE
50) Dokázal(a) bys ve vzteku někomu fyzicky ublížit?	40x ANO	9x NE

Příloha č. 4

Dotazník ke zjištění možných příčin vzniku a výskytu sociálně patologického chování – dívky.

INSTRUKCE: Zakroužkuj nebo podtrhni odpověď, která je pravdivá.	
NEPODEPISUJ SE!	
Jsi: chlapec – <u>děvče</u>	
1) Kouříš cigarety?	30x ANO 9x NE
2) V kolika letech jsi začal(a)? 9 let -1x, 11 let-2x, 12 let-10x, 13 let-4x, 14 let-5x, 15 let-7x	
3) Piješ alkoholické nápoje? 5x často 31x příležitostně 3x nikdy	
4) V kolika letech jsi začal(a)? 12 let-3x, 13 let-5x, 14 let-9x, 15 let-9x, 16 let-3x	
5) Kdo ti alkohol nabídl poprvé? 6x rodič, 2x příbuzný, 19x kamarád, 5x jiný	
6) Zkusil(a) jsi již nějakou drogu?	18x ANO 21x NE
7) Kdo ti drogu nabídl poprvé?	

0x příbuzný, 18x kamarád, 2x jiný		
8) Užívá někdo z tvých kamarádů drogy?	28x ANO	11x NE
9) Hraješ na automatech?	1x ANO	38x NE
10) Pociťuješ závislost na automatech?	0x ANO	39x NE
11) Byl(a) jsi osobně svědkem krádeže?	16x ANO	23x NE
12) Zcizil(a) jsi někdy něco? (cokoliv)	23x ANO	16x NE
13) Byl jsi osobně svědkem loupeže?	3x ANO	36x NE
14) Znáš osobně někoho kdo krade?	26x ANO	13x NE
15) Jsi členem nějaké party nebo gangu?	14x ANO	25x NE
16) Znáš nějakou partu nebo gang?	29x ANO	10x NE
17) Byl(a) jsi někdy někým přepaden(a)?	9x ANO	30x NE
18) Vyrůstal(a) jsi v úplně rodině (otec + matka)?	25x ANO	14x NE
19) Kolik máš sourozenců? 0-9x, 1-15x, 2-9x, 3-4x, 4-2x		
20) Měl někdo z rodiny potíže se zákonem?	11x ANO	28x NE
21) Byl již někdo z rodiny soudně trestán?	11x ANO	28x NE
22) Je finanční zabezpečení vaší rodiny dobré?	32x ANO	7x NE
23) Kamarádíš se s Romy?	29x ANO	10x NE
24) Kamarádíš se s dětmi jiných menšinových skupin?	25x ANO	14x NE
25) Měl(a) jsi někdy sníženou známku z chování?	10x ANO	29x NE
26) Byl(a) jsi někdy sexuálně obtěžován(a)?	10x ANO	29x NE
27) Navštěvoval(a) jsi školku?	33x ANO	6x NE
28) Kdo tě v dětství vychovával? 35x rodiče 0x prarodiče 4x jiní		
29) Jaké máš zájmy nebo záliby? Nejčastěji - hospoda, kamarádi, disco, sport, parta, spánek, plavání, čtení, hudba, tanec příroda, koně, tanec, cestování, zpívání, přítel, kolo, PC		
30) Byl(a) jsi svědkem anonymního telefonátu?	5x ANO	24x NE
31) Uskutečnil(a) jsi někdy osobně anonymní telefonát?	8x ANO	31x NE
32) Je v tvé rodině dobrá komunikace?	30x ANO	9x NE
33) Hovoříte doma otevřeně o svých problémech?	22x ANO	17x NE
34) Na koho se v případě potřeby obrátíš o pomoc? Nejčastěji – rodiče, máma, přítel, kamarádi, parta		
35) Myslíš si, že dostáváš dostatečně vysoké kapesné?	22x ANO	17x NE
36) Závidíš někomu jeho finanční možnosti?	11x ANO	28x NE
37) Chceš jít po ukončení školy pracovat?	25x ANO	14x NE
38) Chceš po ukončení školy dále studovat?	21x ANO	18x NE
39) Řeší škola dostatečně kázeňské problémy žáků?	29x ANO	10x NE
40) Zajímají se rodiče o dění ve škole?	32x ANO	7x NE
41) Zajímají se rodiče jak trávíš svůj volný čas?	25x ANO	14x NE
42) Kolik času strávíš denně u televize?	Různě – od 30 min. do 8 hod.	
43) Kolik času strávíš denně u počítače?	Různě – od 30 min. do 5 hod.	
44) Jaké pořady sleduješ v televizi nejvíce? Nejčastěji – kriminální filmy, komedie, horory, pohádky, soutěže, seriály, hudbu, zprávy, vše		
45) Myslíš si, že je ve škole dostatečná právní výchova?	21x ANO	18x NE

46) Dokážeš někomu v případě potřeby pomoci?	36x ANO
3x NE	
47) Souhlasíš se zaměřením hnutí skinhead?	7x ANO 32x NE
48) Odsuzuješ rasismus?	29x ANO 10x NE
49) Dokázal(a) bys oznámit šikanu?	30x ANO 9x NE
50) Dokázal(a) bys ve vzteku někomu fyzicky ublížit?	27x ANO 12x NE

Příloha č. 5

**Stíhané a vyšetřované osoby (recidivisté, mladiství a děti)
za trestný čin loupež a krádež v roce 2000 – 2006.**

Trestný čin loupež § 234

Rok	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Celkem	2298	2177	3037	3140	3161	2815	1344
recidivisté	768	749	1204	1263	1285	1194	538
mladiství	341	349	498	541	590	482	230
děti	285	297	283	365	305	295	139

Trestný čin krádež § 247 (vloupáním)

Rok	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Celkem	13024	11778	11556	11584	10783	9547	4761
recidivisté	4712	4460	5375	5759	5651	4906	2520
mladiství	1962	1831	1752	1664	1312	1168	594
děti	2596	2148	1286	1370	1053	894	300

Trestný čin krádež § 247 (prosté)

Rok	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Celkem	27999	29690	23955	23519	22768	22542	11087
recidivisté	10333	11657	13096	13622	13752	13765	7012
mladiství	3764	4062	2677	2510	1978	1859	799
děti	2954	3060	1377	1316	953	944	412

Zdroj : Statistiky Policejního prezidia ČR

Příloha č. 6

Vývoj stavu obviněných mladistvých v letech 1998 – 2005

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Muži	254	214	156	116	99	90	73	63
Ženy	10	13	7	4	3	3	6	1
Celkem	264	227	163	120	102	93	79	64

Vývoj stavu odsouzených mladistvých v letech 1998 – 2005

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Muži	158	129	107	84	80	90	96	120
Ženy	5	2	3	3	1	4	6	4
Celkem	163	131	110	87	81	94	102	124

Složení odsouzených podle dosaženého stupně vzdělání - stav k 31.12.2005

Vzdělání	Muži	Ženy	Celkem
Negramotný	19	9	28
zvláštní škola	741	61	802
nedokončené základní	598	50	648
úplné základní	5917	292	6209
vyučen bez maturity	5767	158	5925
učební obor s maturitou	358	9	367
střední odborné bez maturity	720	45	765

ÚSO s maturitou	773	79	852
úplné střední všeobecné	232	13	245
Bakalářské	12	2	14
vysoká škola	199	23	222
Celkem	15336	741	16077

Zdroj: Ročenka Vězeňské služby České republiky 2005